

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
Petrinja

PREDMET: Opća pedagogija

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Marta Zmajlović

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Montessori pedagogija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Siniša Opić

Petrinja, srpanj 2016.

Sadržaj

SAŽETAK	4
SUMMARY	5
UVOD	6
TKO JE BILA MARIA MONTESSORI?.....	7
KORIJENI MONTESSORI PEDAGOGIJE.....	13
MONTESSORI PEDAGOGIJA	16
Montessori fenomen	19
Razdoblje posebne osjetljivosti	20
Montessori zdravstvena pedagogija – Montessori terapija	23
PEDAGOŠKA NAČELA MONTESSORI PEDAGOGIJE	25
Poštovanje djeteta.....	25
Osposobljavanje osjetila i kretanje	26
Kako mišići pamte.....	26
Polarizacija pažnje.....	27
Slobodan izbor.....	28
Montessori prostor.....	30
Montessori pribor	31
MONTESSORI ODGOJITELJI, UČITELJI I TERAPEUTI	36
Osobine Montessori odgojitelja i učitelja.....	37
INDIREKTNA PRIPREMA	43
MONTESSORI VJEŽBE.....	45
Vježbe za praktičan život	47
Ponavljanje vježbe - normalizacija.....	47
Slijed Montessori vježbi.....	49
ORGANIZACIJSKA STRUKTURA ŠKOLE	52
Slobodni rad	54
Rad na projektu	55
MONTESSORI PEDAGOGIJA U HRVATSKOJ	56
Osnovna Montessori škola barunice Dédé Vranyczany	58
Način rada škole.....	59
ZAKLJUČAK	62

LITERATURA.....	63
ŽIVOTOPIS	65
IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI	66

SAŽETAK

Maria Montessori uočila je da dijete pokazuje fenomen „usmjeravanja pozornosti“ kada je u najvišem stupnju svoje svjesnosti i koncentracije. Taj fenomen povezan je s nekim vanjskim predmetom i od velike je važnosti za dijete. U trenu usmjeravanja pozornosti javlja se normalizacija ponašanja, dijete postaje oslobođeno svih poremećaja karaktera i kako je navodila Maria Montessori, ono postaje novo dijete. Montessori fenomen od iznimne je pedagoške važnosti i omogućuje cjelovito usmjeravanje na dijete i njegovo samostalno djelovanje.

U montessori metodi vrlo je važno poticanje samostalnosti. Učitelji i odgojitelji često, u najboljoj namjeri, sve čine umjesto djeteta i tako sprječavaju njegov razvoj. Djetetu treba dozvoliti da radi samo i tako mu omogućiti da upoznaje svijet i izgrađuje samostalnost. Za što bolje realiziranje Montessori pedagogije Maria Montessori navela je neka načela kojih se odgajatelji i učitelji trebaju držati. Načela Montessori pedagogije su poštivanje djeteta, osposobljavanje osjetila i kretanje, kako mišići pamte, polarizacija pažnje i slobodan izbor. U Montessori ustanova prostor je posebno uređen i koristit se poseban Montessori pribor kojeg je dala izraditi sama Maria Montessori. Odgojitelji i učitelji moraju proći Montessori edukaciju kako bi stekli potrebne vještine i sposobnosti za rad u Montessori ustanovama.

Ključne riječi: Montessori fenomen, pedagoška načela Montessori pedagogije, Montessori prostor, Montessori pribor.

SUMMARY

Maria Montessori insighted that children have the phenomenon of "directing attention" when it is in the highest degree of their awareness and concentration. This phenomenon is associated with an external object and it is very important for the child. At the moment when the normalization of behavior occurs, the child becomes free from all disturbances in character and it becomes a new child. Montessori phenomenon is of great educational importance and provides comprehensive guidance on the child and his independent action.

The Montessori method is very important to encourage independence. Teachers and educators often, in good faith, do everything instead of the child which prevents child's development. A child should be allowed to work by himself, explore the world and build independence. For better implementation of Montessori, Maria Montessori determined some principles to educators and teachers. The principles of Montessori pedagogy are: respect for the child, training the senses and movement, how muscles remember, polarization of attention and free choice. The room of Montessori Foundation is specially decorated and teachers are using the special Montessori accessories which had been made by Maria Montessori. Educators and teachers must pass a Montessori education to acquire the necessary skills and ability to work in a Montessori institution.

Keywords: Montessori phenomenon, principles of Montessori pedagogy, Montessori space, Montessori accessories .

UVOD

Pedagogija Marie Montessori temelji se na znanstvenom promatranju spontanog učenja djece, njegove samostalnosti i na poštivanju djetetove osobnosti. U središtu Montessori pedagogije je dijete. Ona gleda dijete u njegovoj cijelosti i tako ga i poštuje. Smatra da je dijete tjelesno – duhovno biće koje ima svoju individualnost. Temeljno načelo Montessori pedagogije je pomoći djetetu da se razvije u neovisnog, neovisnog i slobodnog čovjeka.

Temelj i cilj Montessori pedagogije je priznavanje ljudskog dostojanstva već u djetetu. Za Mariu Montessori čovjek koji živi slobodno i odgovorno predstavlja dostojanstvo. Ona smatra da se razvoj djeteta odvija kroz nekoliko stupnjeva koji se nadovezuju jedan na drugi u šestogodišnjim razdobljima. U Montessori pedagogiji kod razvoja djeteta prisutni su tzv. „osjetilni stupnjevi“ koji za nju predstavljaju doba osobite spremnosti za učenje. Mogućnost slobodnog izbora djetetu pruža šansu da se odluči prema svojoj osjetljivosti i interesima. Odgajatelj ne zna što je za dijete pravilno i dobro. Dijete samo mora odlučiti prema svojim potrebama i u skladu sa svojim razvojem. Sve se to treba odvijati u društvenim kontaktima, pripremljenoj okolini koja je prilagođena djetetovim potrebama. Odrasli imaju ulogu prenositelja koji ne smije povrijediti inicijativu, slobodu i sposobnost djeteta. Dijete uči preuzeti odgovornost za sebe, ljude oko sebe i za stvari u svojoj okolini. Pedagogija Marie Montessori je rezultat dugogodišnjeg promatranja i prakse i ne podrazumijeva samo optimalan napredak djeteta nego i odgovor na mjesto pojedinca u društvu.

TKO JE BILA MARIA MONTESSORI?

Maria Montessori najpopularnije je ime u povijesti predškolskog odgoja i jedna od najvažnijih osoba modernog odgoja. Svoj život posvetila je zastupanju prava djeteta i dokazivanju njegovih izvanrednih intelektualnih sposobnosti. Govorila je da je mir u svijetu najvrjedniji cilj i malo djeteta naša najveća mogućnost da pridonesemo temeljnom napretku čovječanstva. Vođena tom misli razvila je potpuno drugačije metode i pristupe odgoja djeteta.

Rođena je 31. kolovoza 1870. godine u Chiaravalleu u provinciji Ancona. Maria Montessori bila je jedinica. Otac Alessandro potjecao je iz poznate poduzetničke obitelji iz Bologne, a radio je kao financijski savjetnik. Obitelj majke Renilde bili su poznati talijanski intelektualci. Neposredno prije polaska Marije Montessori u školu, njena obitelj preselila se u Rim kako bi joj osigurali bolje školovanje. Roditelji su je sa šest godina upisali u državnu školu. Htjeli su da se Maria školuje za učiteljicu, jedino više zvanje za koje su se tada školovale djevojke (Matijević, 2001).

Tijekom školovanja pokazivala je zanimanje za prirodne znanosti i odlučila je postati liječnica. Odbijala je želje svojih roditelja da postane učiteljica. Prijavila se na Rimsko sveučilište, i nakon borbe protiv predrasuda krajem 19. stoljeća i protivljenja njenog oca, 1890. godine odobren joj je upis na medicinski fakultet. Tijekom studija radila je kao pomoćna liječnica u općim bolnicama te na psihijatrijskoj klinici gdje je skupljala materijale za diplomski rad. U posljednjoj godini studija radila je u ambulanti i stanici prve pomoći dječje bolnice, gdje je postavljala dijagnoze, propisivala liječenja i asistirala pri operacijama. Uz brojne teškoće i zadirkivanja svojih kolega diplomirala je 1896. godine i postala prva žena doktorica medicine sa specijalizacijom za dječje bolesti u Italiji. Iste godine od udruženja talijanskih žena poslana je u Berlin na Kongres žena. Nakon diplome dobila je mjesto pomoćne liječnice u bolnici San Giovanni gdje je radila s djecom i ženama. Godine 1897. postala je asistentica na klinici za psihijatriju Rimskog sveučilišta. Tu se susreće sa takozvanom zaostalom djecom bez odgovarajuće stručne pomoći u razvoju. Bila su to djeca koja su bila smještena u duševnu bolnicu jer se nisu mogla uklopiti u školu i svoje obitelji. Kao liječnicu, Mariu je zanimala pedijatrija, pa je osobito bila osjetljiva na položaj te djece koja su bila odvojena od ostataka svijeta i koja nisu

imala što raditi i nisu primala nikakve osjetilne podražaje. Shvatila je da njihovo ponašanje u određenim situacijama predstavlja jasan napor u pokušaju da svijet oko sebe spoznaju rukama, što je kasnije bila glavna okosnica njezine metode. Uvjerila se da ta djeca nisu beskorisna, nego njihovi mozgovi nikada nisu bili podražavani. Počela je raditi s njima na klinici i kako su odgovarali na njezine napore, postupno je otkrivala metode pomoću kojih je rad bio uspješan (Britton, 2000).

Postalo joj je jasno da je slaboumnost pedagoški problem i da za razvoj djeteta u ljudsko biće nije dovoljna samo briga za tjelesno zdravlje. Godine 1899. na pedagoškom kongresu u Torinu zastupala je mišljenje da su slaboumna djeca društvena bića koja trebaju podučavanje i brigu u većoj mjeri nego zdrava djeca. Nakon toga preuzima stručno obrazovanje učitelja koji rade s intelektualno hendikepiranom djecom, a postala je i član „Nacionalne lige za odgoj djece sa smetnjama u razvoju“. Počela je proučavati načine rada i učenja slaboumne djece. Na temelju opažanja djece s prirodoznanstvenog i medicinskog gledišta i proučavanja Itarda i Seguina, francuskih liječnika koji su se bavili slaboumnosću, razvila je poseban pribor i načine podučavanja slaboumne djece. Djeca koje je Maria podučavala nakon dvogodišnjeg treninga položila su javne ispite za redovne škole. Postavila je pitanje kako se poučavaju zdrava djeca kad ih slaboumna djeca mogu dostići nakon dvogodišnjeg treninga. Tada je počela proučavati uspoređivati metode podučavanja djece kako bi pronašla što bolji način podučavanja djece (Philipps, 2003).

Godine 1901. upisala je sveučilište gdje je izučavala pedagogiju, psihologiju i antropologiju nastojeći otkriti tajnu djeteta. Već od prvih dana surađuje s kolegom Giuseppeom Montesanom s kojim kasnije ostaje trudna. On se oženio drugom djevojkom, a za Mariu je rođenje izvanbračnog djeteta u to vrijeme moglo značiti kraj svakog javnog djelovanja. Međutim, Maria je odlučila roditi dijete i povjerila ga je jednoj obitelji na čuvanje. Sina je često posjećivala, a kasnije ga je počela voditi sa sobom na službena putovanja i predstavljajući ga kao svog rođaka (Matijević, 2001).

Tijekom studiranja posjećivala je mnoge škole, proučavajući metode koje koriste i reakcije djece. Ono što je vidjela užasnulo ju je i pomoglo joj da iskristalizira svoju vjeru u ideje teoretičara pedagogije koji su bili prethodnici progresivnog pokreta u pedagogiji. Završila je studij 1904. godine, postigavši titulu profesorice antropologije

i objavivši knjigu „Pedagoška antropologija“. Iste godine angažirana je za predavača iz područja pedagogije za studente medicinskog i prirodosnanstvenog područja. Njena osnovna teza bila je da treba temeljito upoznati djetetove individualne osobine i kasnije te spoznaje iskoristiti za usmjeravanje odgojnih nastojanja. Već je tada spoznala da je učenje individualno uvjetovano, odnosno da učenje nije moguće bez individualnih aktivnosti subjekta koji uči (Matijević, 2001).

Dvije godine kasnije u siromašnoj rimskoj četvrti San Lorenzo izgrađene su stambene zgrade za radništvo i tražio se način na koji će se zbrinuti djeca radnika dok roditelji rade. Maria tada dobiva priliku da svoje teorije ostvari u radu sa zdravom djecom. Prva „Dječja kuća“ („Casa dei Bambini“) otvorena je 6. siječnja 1907. godine prema uputama Marie Montessori i bila je namjenjena djeci od tri do šest godina. Nije skupljala nikakve teorije o odgoju i obrazovanju već je skupljala iskustva proučavajući potrebe djece i njihovo djelovanje. Djeca koja su boravila u „Dječjoj kući“ rado su prihvatila pribor koji je razvila tijekom rada sa slaboumnom djecom i počela su ga spontano koristiti i raditi uz duboku koncentraciju, disciplinu i smisao za red. Pritom je otkrila kako djeca pokazuju znatno više sposobnosti nego što se općenito vjerovalo. Pod nadzorom Marie Montessori ta su djeca počela uspješno učiti. Uskoro je svojim radom dokazala da su sva djeca sposobna za određena postignuća i za neovisno učenje podučava li ih se po njezinoj metodi.

Bila je izuzetno obdarena osjećajem za smisao i svrhu ljudskog života i svjesna da je svako biće dio ukupnog sklada čitavog svemira. Čovjekova svrha je ostvariva postizanjem potpune ličnosti. Za nju je prenošenje znanja beskorisno ako se zanemari cjelovit razvoj osobnosti. Za Mariu odgoj nema svrhe ako se odgojnim postupcima ne smjera prema dobrom. Bila je uvjerena da djeca, kad su slobodna, hoće dobro. Učila ih je osjećati, misliti i htjeti. Prema njezinu mišljenju odgoj mora niti pomoć životu. Odgoj nije shvaćala kao prisiljavanje djeteta na određene smjernice, te je jednom prilikom izjavila: „Odgajanje djeteta započinje njegovim rođenjem i mora biti oslobođeno svakog nasilja“ (Philipps, 2003:9). Nasiljem je smatrala svaku povredu slobode i nepoštivanje samostalnog izbora djeteta. Smatrala je da roditelji i svi ljudi oko djeteta moraju biti ujedinjeni u poštivanju i podupiranju djetetova razvoja, kako bi dijete samo doseglo svoju potpunost i savršenstvo vođeno unutrašnjom mudrošću.

Maria Montessori shvatila je da su materijali i s njima povezani postupci koje je prije primjenjivala u radu s takozvanom zaostalom djecom, ubrzali i učenje normalne djece. Uočila je da djeca s velikom ljubavi i pažnjom često ponavljaju određene radnje, npr. slaganje materijala ili čišćenje vlastite obuće. Uskoro je „Dječja kuća“ postala vrlo poznata i posjećivana od brojnih zainteresiranih osoba. Također, osnovani su i novi vrtići u Rimu i Milanu, a Maria je pozvana u Englesku, Australiju i Ameriku gdje je pomagala u otvaranju novih kuća za djecu. Godine 1909. Objavljuje knjigu „Il Metodo“ koja je uskoro prevedena na dvadesetak jezika. U „Dječjoj kući“ počela je poučavati i dvije grupe od šest do devet godina starosti. U radu s njima primjenjivala je vlastite metode odgoja i materijale za rad sa školskom djecom. Tražila je promjenu dotadašnjeg pristupa odgoju djece, promjenu ponašanja odraslih prema djeci i tražila je od roditelja da djetetu budu pri ruci ako mu je pomoć potrebna ali da nepotrebnim pomaganjem ne smetaju razvoj njegove samostalnosti (Philipps, 2003).

Godine 1909. Maria je napustila liječničku praksu i posvetila se obrazovanju odgojiteljica. Iste godine organizirala je prvi tečaj za učitelje i druge zainteresirane, na kojem je izlagala svoje ideje i prikazala materijale s kojima je radila. Tečajevi su ubrzo postali sve brojniji i Maria počinje sudjelovati na raznim predavanjima, dopisivanjima i putovanjima. Ubrzo su uslijedila međunarodna priznanja za njezin rad s djecom i roditeljima. Svjetski tisak objavio je brojne članke o uspješnosti njezine metode. Njezina knjiga „Metoda znanstvene pedagogije primijenjena na edukaciju djeteta i dječju kuću“, koja je detaljno opisivala njezinu metodu za škole i vrtiće, objavljena je 1909. godine. Poslije je preimenovana u „Otkriće djeteta“ i prevedena na više od dvadeset jezika. Posjetitelji su dolazili iz raznih krajeva svijeta kako bi se uvjerili u uspješno i poticajno podučavanje i učenje koje se odvijalo u dječjim kućama. Bili su nadahnuti onime što su vidjeli i to su prenosili u pedagoške ustanove u svojim zemljama. Na taj se način Montessori pokret proširio po cijelom svijetu, montessori škole i vrtići otvarali su se i u Americi, Japanu, Njemačkoj, Indiji. Maria Montessori se je svoje vrijeme provodila radeći, obučavajući učitelje i odgajatelje, pišući i držeći predavanja te je mnogo putovala. Njezine ideje bile su osobito dobro prihvaćene u Americi gdje je primljena u Bijelu kuću na razgovor s predsjednikom. Nekoliko godina provela je u Španjolskoj, gdje je osnovala posebni Institut za obuku učitelja u Barceloni. U četrdesetoj godini života odlučuje se

posvetiti osnivanju cjelovitog udruženja koji će poticati širenje njezine koncepcije odgoja. Sredstva za uzdržavanje dobivala je od prodaje knjiga i materijala te od honorara za predavanja. Godine 1913. Organizirala je prvi međunarodni tečaj za učitelje u Rimu, na kojem je sudjelovalo 87 sudionika iz cijelog svijeta. Te je godine organizirano i prvo stručno putovanje u Ameriku koje je trajalo tri tjedna. Iduće godine objavljena je njena knjiga na engleskom „Dr. Montessoris Own Book“, u kojoj objašnjava kako se izrađuju i koriste njeni materijali. Također, osnovano je i društvo koje se brinulo da se svima pruži tražena stručna pomoć u radu. Početkom dvadesetih godina dvadesetog stoljeća imenovana je Vladinom školskom inspektoricom za Italiju. Na tom položaju nije ostala dugo zbog neslaganja s fašističkom vladom (Matijević, 2001).

Godine 1929. uz pomoć sina osniva međunarodno udruženje Association Montessori Internationale (AMI). Udruženje je organiziralo međunarodnu razmjenu stručnjaka te osposobljavanje učitelja i odgajatelja, što i danas još uvijek radi. Početkom Drugog svjetskog rata odlazi u Indiju a fašističke vlasti spaljuju njezine knjige i zatvaraju Montessori vrtiće i škole. u Indiju su ju britanske vlasti zadržale kao Talijanku u raznom zarobljeništvu, ali joj je nisu sprječavali da radi i djeluje. Nakon Drugog svjetskog rata polako se obnavljaju i ponovno otvaraju Montessori ustanove. Dobiva razna priznanja za svoj rad i vraća se u Europu. Preselila se u Španjolsku gdje otvara nove Montessori škole i vrtiće. Početkom građanskog rata u Španjolskoj, Maria Montessori seli se u Nizozemsku gdje je već postojalo veliko zanimanje za njezine metode. Usprkos već poodmakloj dobi, godine 1939. seli se u Indiju, gdje se nekoliko godina posvećuje širenju koncepcije i osposobljavanju učitelja. Godine 1946. vraća se u Nizozemsku, ali već sljedeće godine ponovno putuje u Indiju i Pakistan.

Maria Montessori napisala je mnogo knjiga o svojim metodama i radu s djecom, jedne od njih su „Dječja otkrića“ (1964. godine), „Kreativno dijete“ (1972. godine), „Od djetinjstva do mladenaštva“ (1966. godine). Godine 1949. nominirana je za Nobelovu nagradu za mir. Umrle je u Nizozemskoj 6. svibnja 1952. godine (Matijević, 2001).

Montessori pokret nastavio je rasti i nakon njezine smrti. Početkom šezdesetih godina dvadesetog stoljeća rast se ubrzao i u cijelom je svijetu oživljeno zanimanje za njezine ideje. U Sjedinjenim Američkim Državama početkom devedesetih godina bilo je više od 4000 Montessori škola i vrtića. Montessori pokret širio se velikom brzinom jer su programi za poduku Montessori metode pokrenuti svuda po svijetu. U listopadu 1991. godine sva su se glavna Montessori udruženja sastala u New Orleansu i stvorila krovnu organizaciju pod nazivom „Montessori Accreditation Council for Teacher Education – Savjet za odobravanje programa obrazovanja za Montessori odgojitelje i učitelje“ (MACTE), što je bio veliki napredak u suradnji za međunarodnu promociju Montessori pedagogije (Britton, 2000).

Slika 1 Maria Montessori (slika preuzeta sa www.mariamontessori.com)

KORIJENI MONTESSORI PEDAGOGIJE

Bio je 6. siječanj 1907. godine kada se otvorila prva škola za mentalno normalnu djecu od tri do šest godina, ne s Montessori metodom jer ona tada još nije postojala; no otvorila se škola u kojoj se kasnije razvila Montessori metoda. Školu je u tom trenutku pohađalo pedesetak siromašnih mališana koji su bili nepismeni i predani Mariji Montessori na brigu. Početni projekt je bio da se skupe djeca stanara u radničkoj četvrti kako bi se spriječilo da ostaju napušteni na ulicama dok roditelji rade i da ne rade nered. Mnogi ljudi su se zapitkivali zašto Maria Montessori toliko naglašava važnost jednog utočišta za siromašnu djecu, ali Maria je osjećala da tom školom započinje veličanstveno djelo o kojem će govoriti cijeli svijet.

Maria Montessori imala je iskustva u radu sa zaostalom djecom te je bila uvjerena da će sredstva koja su dala odlične rezultate u radu sa zaostalom djecom predstavljati pravo bogatstvo za razvoj normalne djece. Smatrala je da sve ono što je imalo uspjeha u tretmanu slabijih duhova, u ispravljanju iskrivljene inteligencije, sadržavalo načela intelektualne higijene, sposobne da pomogne normalnim duhovima u njihovom snažnom i ispravnom radu. U početku rada Maria Montessori nailazila je na poteškoće. Oni predmeti koje je pokazivala normalnoj djeci nisu postizali isti učinak kod zaostale djece; dok su normalna djeca odmah bila privučena predmetima, morala je upotrijebiti svu svoju moć uvjeravanja da privuče zaostalu djecu da se bave tim predmetima. Normalno dijete odmah je bilo privučeno predmetom, usredotočilo je svu svoju pažnju na njega i krenulo na posao bez odmora, s iznenađujućom koncentracijom. Dijete se nakon posla činilo zadovoljno, sretno i odmorno odnosno snažnije i zdravije duhom nego prije obavljenog posla.

Djeca koja su pohađala prvu školu bila su plašljiva, tako bojažljiva da se nisu usudila ni progovoriti. Bila su to siromašna i napuštena djeca koja su živjela u rasklimanim i mračnim kućama, bez pažnje i podrške. Maria je za njih govorila da su oni zatvoreni cvjetovi bez svježine koji trebaju sunce, zrak i hranu, oni su bili duše skrivene u hermetičkoj posudi. U školi su bili potrebni izuzetno povoljni uvjeti kako bi se realiziralo oslobađanje njihove duše i trebale su se srušiti sve represivne prepreke. U podučavanju te djece Maria Montessori krenula je od obiteljskih uvjeta te djece. Pripadala su najnižim društvenim slojevima. Roditelji koji su svaki dan tražili novi

posao kako bi prehranili svoju obitelj nisu se mogli baviti svojom djecom. Skoro svi su bili nepismeni. Bilo je nemoguće naći prava učiteljica koja bi se pozabavila tim teretom bez budućnosti, Maria Montessori mislila je taj posao ponuditi kćeri vrata. Ipak se predomislila i potražila obrazovaniju osobu koja završila obuku za učiteljicu, a u to vrijeme je radila kao radnica, no nije imala ambicije i nikakvu pripremu, a ni spremnost koja bi se sigurno našla kod osobe koja je po zanimanju učiteljica. Škola si nije mogla priuštiti dobrotvorna djela kao što su liječnička skrb za bolesnu djecu, davanje ručka i večere školskoj djeci. Jedini mogući troškovi bili su oni svakodnevni u uredu sa skromnim financijskim sredstvima; znači za namještaj i apsolutno nužne stvari. Zbog toga se započelo s proizvodnjom namještaja i nabavljanjem nekih stvari bez kojih ne bi bilo moguće odvojiti djecu i raditi na njihovoj transformaciji. Dječja kuća nije bila prava škola; Maria Montessori nazivala ju je vrstom stroja za brojanje koja je stavljena na nulu kad je posao počeo. Sa vrlo jednostavnim sredstvima, kao što su klupe i stolci, namještaj, napravljen je vrlo jednostavan namještaj koji je služio svrsi u Dječjoj kući. Napravljen je i materijal jednak onome koji je Maria Montessori upotrebljavala u institutu za abnormalnu djecu, za koji su svi mislili da neće moći biti školski materijal, s obzirom na njegovu prvobitnu svrhu. Ne treba misliti da je prostor prve Dječje kuće bio ugodan i lijep kao što je to u današnjim Montessori institucijama. Najvažniji namještaj bili su čvrst stolac za učiteljicu, golem ormar na koji su se mogli staviti razni predmeti. Klupe predviđene za djecu bile su napravljene po kriterijima čvrstoće i trajnosti, bile su dosta duge da je u redu moglo sjediti po troje učenika i bile su poslagane jedne iza drugih kao klasične klupe u školama. Jedina inovacija bili su vrlo jednostavni individualni stolci, po jedan za svako dijete, nedostajalo je cvijeće koje je kasnije postalo karakteristično obilježje Montessori škola.

Mariu Montessori najviše je zanimao razvoj racionalne edukacije osjetila, kako bi mogla kontrolirati razlike u reakcijama između zaostale i normalne djece i povrh toga tražiti podudarnosti koje bi mogle biti zanimljive između reakcija mlađe normalne i starije zaostale djece. Nije postavila nikakav poseban uvjet učiteljici već joj je samo pokazala kako da se služi priborom predviđenim za osjetila, kako bi ga mogla predstaviti djeci na ispravan način. Nije spriječila razvoj njezine inicijative. Ubrzo je učitelj izradila drugi pribor. Bili su to zlatni križevi od kartona koji su trebali poslužiti kao nagrada za prilagodljive i poslušne učenike. Usprkos

nesputanosti i otvorenosti, djeca su ubrzo počela ostavljati dojam izvanredne discipline. Mirno su radila i svatko je bio zaokupljen svojim poslom. Nakon nekog vremena polako bi ustajali sa svog mjesta i zamjenjivali pribor. Iznenadjuće brzo su počela slušati naredbe učiteljice. Usprkos toj poslušnosti, djeca su djelovala po svojoj inicijativi, raspolažući svojim vremenom. Sama su uzimala predmete, uređivala školu. Ubrzo se primijetila veliku povezanost reda i discipline sa spontanošću. Disciplina mora proizaći iz slobode, što je teško shvatiti sljedbenicima metoda tradicionalne nastave. Ako se disciplina temelji na slobodi, ona svakako mora biti aktivna. Učiteljica je također je samoinicijativno naučila djecu vojni pozdrav, iako najstariji učenici nisu imali više od pet godina. Djeci se to jako svidjelo i bili su izrazito zadovoljni. Tako je započet rad koji u početku nije davao nikakve nade za uspjeh (Montessori, 2003).

Slika 2 Dječja kuća (Casa dei Bambini) (slika preuzeta sa stranice www.casadeibambini.com)

MONTESSORI PEDAGOGIJA

Pedagogija Marie Montessori temelji se na znanstvenom promatranju spontanog učenja djece, na poticanju vlastitog djelovanja djeteta i njegove samostalnosti i na poštivanju djetetove sposobnosti. Sustav koji je razvila Maria Montessori blizak je načelima radne škole i pedocentrizmu kako ga je zagovarala Ellen Key („pedagogija koja proizlazi iz djeteta“), a svoje učenje oslanja na teorije S. Freuda, oca psihoanalize, koji je uočio da mnoge teškoće odraslih proistječu iz stila života i problema u djetinjstvu. Zato je ona pokušala stvoriti model koji će djelovati i uklanjati uzroke nekih kasnijih životnih problema. Svoju koncepciju odgoja M. Montessori zasniva na antropologiji (grč. *ánthrōpos* – čovjek + *lógos* – riječ, govor) i spoznajama o razvojnim fazama dječje osjetljivosti koje se izmjenjuju u šestogodišnjim razdobljima. „Osjetljivi stupnjevi“, (razvoj govora, smisao za red, koordinacija pokreta, upotreba osjetila, jezika, apstraktnog mišljenja, osjećaja za moral itd.) kod djeteta predstavljaju doba osobite spremnosti za učenje i pažnju i pojavljuju se u različito vrijeme kod pojedine djece. U središtu Montessori pedagogije je dijete kojeg gleda i poštuje u njegovoj cjelovitosti. Ne postoje ciljevi koji bi bili izvan djeteta. temeljno načelo je pomoći djetetu u svim razdobljima od rođenja nadalje u tjelesnom, umnom i duševnom odrastanju. Prema Mariji Montessori odgoj je pomoć za život u ljudskoj zajednici. Smatrala je da dijete ima prirodne mogućnosti za vlastiti razvoj; da je dijete vlastiti graditelj. Tjelesni rast djeteta određen je prirodnim zakonitostima razvoja. Tijekom rasta jasno su uočljiva razdoblja koja se mijenjaju. Razlikovanje pojedinih razdoblja u umnom i duševnom odrastanju nije jednostavno. Mukotrpnim radom znanstvenika dolazi do spoznaje o obilježjima pojedinih razdoblja. Za tjelesno odrastanje dijete treba prostor, njegu i hranu, za umni i duševni razvoj treba mu primjerena okolina i ljudi ispunjeni ljubavlju koji će mu omogućiti djelovanje u toj okolini, treba mu mir da bi svoju snagu moglo koristiti za samogradnju i razvoj ličnosti. Najbolje uvijete za razvoj ima dijete kod roditelja koji poznaju njegove potrebe i daju mu mogućnost da se u miru samo razvija. Odrasle osobe moraju prepoznati i s razumijevanjem pratiti proces kojim dijete samo sebe gradi. Smetnje i zapreke tijekom razvoja mogu izazvati raznolike poremećaje u djetetovoj ličnosti (Bašić, 2011; Philipps, 2003).

stvaranje	0 g.	3 g.	6 g.	12 g.
• _____	• _____	• _____	• _____	• ►
	upijajući um	analitički um	apstrahirajući um	
fizički embrio	psihički embrio		socijalni embrio	
rođenje osobe	rođenje psihičke osobnosti		rođenje socijalne osobnosti	
kretanje	svjesnost		snaga predočavanja	
red	soc. integracija		moralna svijest	
govor	pisani jezik		gramatika	

Slika 3 Montessori pogled na razvoj (Holds, 1997 prema Bašić, 2011)

Upute Montessori pedagogije slijede prirodni fiziološki i psihološki razvoj djeteta, s ciljem poticanja kretanja, osjećanja, spoznavanja i mišljenja. Odgojem se potiče umni, duševni i tjelesni razvoj djeteta vlastitim snagama. Najvažniji elementi Montessori pedagogije jesu prikladno pripremljena okolina s posebnim Montessori razvojnim didaktičkim priborom i poseban društveni okvir koji nudi sadržaj Montessori odgojitelj odnosno Montessori učitelj. Montessori načela primjenjiva su čak i prije rođenja pripremom roditelja za njihovu roditeljsku ulogu. Njega i odgoj i obrazovanje mogu slijediti Montessori načela od rođenja do odrasle dobi. Terapijski rad temeljen na Montessori načelima također je moguće provoditi od najranije dobi nadalje bez obzira na starost. Montessori pedagogija izučava se slijedeći Montessori temeljna načela jedinstvena na svim kontinentima prema odrednicama AMI – Association Montessori Internationale, koju je utemeljila sama Maria Montessori, sa sjedištem u Amsterdamu. Organizacija je utemeljena radi čuvanja, širenja i daljnjeg razvoja ideja i načela Marie Montessori za cjeloviti razvoj ljudskih bića. AMI ima sljedeće ciljeve:

- Proučavati, primjenjivati i širiti Montessori ideje i načela u odgoju i obrazovanju djece
- Širiti znanja i razumijevanje o uvjetima potrebnim za cjelovit razvoj ljudskog bića od začeća do zrelosti u obitelji i društvu
- Ovlašćivati centre u kojima se prema uputama Marije Montessori može izučavati njezina odgojna načela i praktični rad
- Pomagati u stvaranju misaonog i materijalnog okruženja za cjelovit razvoj sposobnosti mladih kako bi čovječanstvo skladno djelovalo u smislu više miroljubive civilizacije
- Širiti opće priznanje temeljnih prava djeteta kako ih je predviđela Marija Montessori bez obzira na rasu, vjeru, političku ili društvenu okolinu
- Suradivati s drugim tijelima i organizacijama koje unapređuju odgoj i obrazovanje, ljudska prava i mir (Philipps, 2003).

Kroz AMI organizaciju osigurana je visoka kvaliteta podučavanja montessori načela. u svijetu postoji niz drugih ustanova na međunarodnoj i na lokalnim razinama koje podučavaju Montessori pedagogiju. Montessori pedagogiju podučavaju AMI treneri, odnosno osobe koje ispunjavaju visoke MACTE kriterije za predavače. Prema AMI standardima usavršavanje za AMI trenere slijedi nakon najmanje pet godina rada u Montessori programu nakon položenog ispita za AMI Montessori odgojitelja ili učitelja. Studente AMI tečajeva jedinstveno kontroliraju AMI ovlašteni ispitivači. Time se postiže laka izmjenjivost i otvorenost – npr. u Münchenu obučavan Montessori odgojitelj može, ako vlada jezikom, bez teškoća preuzeti mjesto u Japanu ili Americi, a isto tako i dijete može, ne samo unutar svoje domovine mijenjati Montessori vrtić nego i u drugim zemljama naći poznate uvijete, npr. dijete iz Montessori vrtića u Osaki može stupiti u vrtić u Bombaju i snaći se tamo iako nije svladalo jezik (Jagrović, 2007; Philipps, 2003).

Montessori fenomen

Maria Montessori uočila je da dijete, kad izgleda da je na najvišim nivoima svoje svjesnosti, pokazuje fenomen "usmjeravanja pozornosti". Taj fenomen se kod djeteta javlja uvijek u svezi s nekim vanjskim predmetom i od posebnog je značenja. To gotovo meditirajuće, dugo stanje zaokupljenosti nečim na temelju usmjeravanja pozornosti je ljubav prema predmetima koja uvijek čini dijete osjetljivim na stvarnost predmetnog svijeta. Maria Montessori je koristila i naziv "djelatna meditacija". U trenu usmjeravanja pozornosti javlja se normaliziranje ponašanja, dijete biva oslobođeno svih poremećaja karaktera. Dijete postaje "novo" dijete. Ništa ne može ometi dijete koje koncentrirano radi na nečemu udaljeno od ostalog svijeta. Kad okončava svoju djelatnost, to čini zbog unutrašnjih pobuda te izgleda odmorno i radosno. Kod male djece koncentracije je uvijek vezana za vanjski predmet. Taj fenomen nazvan je Montessori fenomen i od iznimne je važnosti te omogućuje da se cijeli pedagoški rad usmjeri na dijete i njegovo samostalno djelovanje. Marija Montessori smatrala je da postoji samo jedan način podučavanja: pobuđivanje najdubljeg interesa i time stvarne i ustrajne pozornosti kod učenika. Težila je pronalaženju predmeta za vježbu koji omogućuju usmjeravanje pozornosti i duboku koncentraciju.

Tražeći najpovoljnije uvjete za pojavu fenomena usmjeravanja pozornosti Maria Montessori je za tu svrhu razvila odgovarajući pribor, pripremila okolinu, odredila način ponašanja odgojitelja i tehniku indirektnog upletanja. Najvažnija načela su:

- Uvažavanje razdoblja posebne osjetljivosti – prvenstvena pedagoška zadaća je promatranje djeteta i ciljano poticanje nastupajuće osjetljivosti
- Ciljano izazivanje nastupajuće osjetljivosti ponudom primjerenih vježbi i pribora
- Odgojni utjecaj dijeli se na utjecaj pripremljene okoline i na tehniku indirektnog upletanja koju koristi odgojitelj
- Sloboda započinjanja, kretanja i izbora onoga što će raditi neophodne su pretpostavke za pojavu koncentracije kod djeteta – buđenje spontane aktivnosti djeteta i usmjeravanje pozornosti na rad povezani su sa slobodom koja je dopuštena.

Usmjeravanje pozornosti odnosno koncentracije protiče u tri faze. To su faza pripreme, faza pravog rada i faza smirivanja i okončanja rada. Faza pripreme započinje posebnim uzbuđenjem koje je izazvano unutarnjom spremnošću prema razdoblju specifičnih djetetovih potreba. To je faza nemira i traženja, pripreme i usmjeravanja na rad koji će dovesti do koncentracije. Tijekom pripremne faze odgojitelj može, ili mora, uz poštivanje slobode započinjanja, kretanja i izbora dati indirektnu pomoć. Tijekom pripremne faze djetete je često nemirno te hoda po prostoriji ali ne ometa druge. Važno je da odgojitelj ne shvati to kao nemir i ne zatraži od djeteta da se smiri jer je to njegov način pronalaženja onoga što ga najviše zanima, to je djetetova priprema za rad. Faza pravog rada započinje koncentracijom u koju se učitelj ili odgojitelj ne smije upletati. Javlja se sklonost ponavljanju vježbi sve do zasićenja, želje da se prevladaju teškoće i samostalno riješe problemi. Na kraju dolazi faza smirivanja i okončanja rada. Označena je kao faza misaonog prorađivanja stečenih dojmova koja se odvija u samom djetetu i stvara jasnoću i radost. Slijedi konkretno završavanje rada. Pritom odgojitelj pazi da učenici vrate pribor na mjesto (Philipps, 2003).

Razdoblje posebne osjetljivosti

U svoju teoriju Maria Montessori je uključila i biološki pojam razdoblja posebne osjetljivosti koja predstavljaju izraženu posebnu sklonost primanju određenih vrsta podražaja na koje organizam spontano reagira i koji tijekom razvoja periodično dolaze. Razdoblja posebne osjetljivosti prvo su uočena i opisana u životinjskom svijetu i imaju biološku svrhu izgradnje određenih sposobnosti i vještina u živom biću. Tijekom takvog razdoblja djetete je obdareno posebnom osjetljivošću koja ga potiče na percipiranje određenih karakteristika u okolini, na učenje određenih vještina, pri čemu druge naizgled bivaju zapostavljene. Danas je u dječjoj neuropsihologiji taj koncept upotpunjen: razlikujemo pojam kritičnog razdoblja (critical period), tijekom kojeg je neophodno pojavljivanje određene vrste poticaja iz okoline djeteta za daljnji normalni razvoj, i razdoblje osjetljivosti (sensitive period), tijekom kojeg pojava loših uvjeta može dovesti do promjena, reorganizacije u samom živčanom sustavu djeteta i do mogućih odstupanja od normalnog razvoja. Razdoblja posebne osjetljivosti prema Montessori imaju sljedeće osobine:

- Sveprisutnost – ta razdoblja uočljiva su kod svakog djeteta do dobi od šest godina i javljaju se približno u istim vremenskim razmacima. Razdoblja posebne osjetljivosti prisutna su i kod djece s teškoćama u razvoju, ali kod njih nailaze s određenim zakašnjenjem i izmjenama.
- Preklopivost – razdoblja se međusobno vremenski preklapaju, no nikad ne dosežu istovremeno u više područja vršnu točku.
- Vremenska ograničenost – pojedina razdoblja nastupaju u određenoj dobi djeteta (kod djece s teškoćama u razvoju pojedina razdoblja zaostaju). Kada prođu, djetetu je teže učiti na tom području.
- Uočljivost – za trajanja posebne osjetljivosti zamjećuje se kako dijete uči određene vještine s lakoćom, bez umora i s radošću.

Razdoblje posebne osjetljivosti za govor

Prema Montessori pedagogiji jedno je od najranijih razdoblja i traje najdulje. Dijete bez pomoći vlastitog razumijevanja, bez svjesnog podučavanja i opažljivog napora uči govor svoje okoline. Roditelji i druge osobe u okolini djeteta obdarene su posebnim intuitivnim didaktičkim ponašanjem prilagođenim malom djetetu. Četveromjesečna beba izgovara neodređene glasove koji su univerzalan repertoar glasova za sve kulture, sa šest mjeseci izgovara određene glasove svoje kulture, u dobi od godinu dana prvu smislenu riječ, u dobi od dvije i pol do tri godine može izraziti vlastite misli, u dobi od tri i pol do četiri godine govor pomaže organizaciji svijesti, s četiri godine dijete počinje pisati, s pet počinje čitati, od sedme do devete godine traje razdoblje posebne osjetljivosti za gramatičke strukture.

Razdoblje posebne osjetljivosti za red

Osjetljivost za red javlja se istovremeno kad i osjećaj za vanjski red koji se tiče odnosa između sastavnih dijelova okoline i kao osjetilo za unutarnji red koji se može nazvati osjetilo orijentacije. Već u četvrtom mjesecu života dijete može zamijetiti pravilnosti među pojavama i ponašati se u skladu s redom koji je otkrilo. Neophodni preduvjet razvijanja samoregulacijskih mehanizama je redovito odvijanja dnevnih aktivnosti, postojanje uobičajenog dnevnog rasporeda, postojanje stalnog, određenog mjesta za određene predmete i pravilnosti u odvijanju određenih situacija.

Razdoblje posebne osjetljivosti za uočavanje malih dijelova cjeline

Maria Montessori posebno je uočila taj fenomen koji se inače gotovo ne razmatra kao obilježje dječjeg razvoja. Dijete u dobi od petnaest mjeseci do dvije godine zanimaju sitni predmeti. Ono se koncentrira na pojedinosti većih cjelina, na detalje, iako reagira živahno na velike podražaje. Čini se da je taj fenomen u svezi s programiranjem globalnog i pojedinačnih funkcionalnih sustava mozga. Perceptivni proces se programira objedinjavanjem svih osjetilnih podataka u skladnu cjelinu.

Razdoblje posebne osjetljivosti za poboljšanje osjetilnih sposobnosti

Posebno razdoblje za uvježbavanje i usavršavanje osjetilnih sposobnosti je u dobi od dvije do četiri godine, posebno u smislu njihova uključivanja u sposobnosti umjetničkog izražavanja. Važno je dati djetetu mogućnost za uvježbavanje osjetila. Time ono dobiva temelj za izgradnju skladne stvaralačke fantazije i jasnog predočavanja kasnije.

Razdoblje posebne osjetljivosti za spretnost u kretanju

Dijete se kreće od samog početka. Opća pokretljivost djeteta u majčinoj utrobi zamjetljiva je već u osmom tjednu trudnoće uz pomoć ultrazvuka. Po rođenju dijete u leđnom položaju pokreće nožice, ručice, kasnije hvata, puza i hoda. Napredovanjem u vještini hodanja dijete želi neovisno hodati, prenositi predmete. S dvije do četiri godine može hodati ravno i održavati ravnotežu. Nakon četvrte godine razvija se fina pokretljivost za crtanje, zakopčavanje, rezanje, pisanje, plesanje.

Razdoblje posebne osjetljivosti za društveno ponašanje

U vrijeme povećane osjetilne zahtjevnosti dijete je usmjereno na svoje tijelo i pokrete i stoga je to razdoblje pogodno za stjecanje uljudnih oblika ponašanja. Vrijeme između druge i šeste godine je psihološki povoljno za lako i potpuno usvajanje ponašanja primjerenih društvenih odnosa.

Odrasli odnosno odgojitelji moraju promatrati i slijediti potrebe djeteta:

- U okolinu male djece i u njihov dnevni raspored unositi što manje promjena,
- Primjenjivati ispravan govor i ponašanje,
- Dopustiti slobodu kretanja i omogućiti stjecanje iskustva (Philipps, 2003).

Montessori zdravstvena pedagogija – Montessori terapija

Montessori pedagogija nije primjenjivana samo u radu sa zdravom djecom već i u radu s djecom s teškoćama u razvoju. Najvažnija misao vodilja Montessori pedagogije „Pomozi mi da mogu samo“ vrijedi i za zdravu djecu i za djecu s teškoćama u razvoju, a u terapijskom radu vrijedi i za odrasle. Neke teškoće kod djece nestaju već samom primjenom Montessori pedagoških načela, odnosno uklanjanjem prisile. Mnogi problemi zahtijevaju primjenu posebnog zdravstveno-pedagoškog tretmana. Ako dijete ima teškoće u razvoju zbog perceptivnih poremećaja ne razvije predodžbu količina, to postaje sve veći problem, na primarnu nesposobnost nadograđuje se drugi elementi – dugo građeno ponašanje izbjegavanja, utjecaj razorenog osjećaja samopoštovanja, izbjegavanje ulaganja truda u aktivnost zbog razvojnih teškoća. Stoga je kao posebni zdravstveno- pedagoški tretman razvijena Montessori terapija kojom se kod djece s teškoćama u razvoju vrši primjereno poticanje vještina i znanja.

Montessori terapija razvija se u Dječjem centru u Münchenu od 1970. Godine kao način da se spriječe sekundarno uvjetovani poremećaji karaktera djece s teškoćama u razvoju i optimalno potakne njihov cjelokupni razvoj. Montessori terapijom potiču se samostalnost, društvenost, tjelesni i spoznajni razvoj djece s teškoćama u razvoju kako bi ih se pripremilo za boravak u vrtiću zdravom djecom odnosno za polazak u školu. Njome se nastoje spriječiti sekundarni poremećaji koji nastaju zbog primarno organski uvjetovanih teškoća. Ona nudi pomoć za svako dijete s teškoćama i njegovu okolinu i njome se rehabilitira globalni sustav kore velikog mozga poticanjem mišljenja, doživljavanja i volje i oštećeni pojedinačni sustavi poticanjem njihovih posebnih postignuća kao što su govor, pisanje, računanje ili percepcija. Svako zdravo dijete je radoznalo i zainteresirano za okolinu, teži k spoznaji i ovladavanju okolinom. Stalno povećava različita osjetna iskustva o okolini. Dijete s teškoćama u razvoju ne može bez uvećanog napora ispitati svoju okolinu, njegova pokretljivost i mogućnost ovladavanja okolinom razvija se značajno sporije ili nije potpuna. Za dijete s teškoćama mnoga osjetna iskustva su nedostupna ili izgubljena. Montessori terapija pokušava ujednačiti opseg osjetnih iskustava djece s teškoćama u razvoju s opsegom zdrave djece od najranije dobi i pritom se koristi načelima Montessori pedagogije. Neka djeca trebaju stalnu zaštitu i pomoć bliske osobe. U montessori terapiji se traži put koji će djetetu omogućiti najveću dostiživu samostalnost zajedno

s osobom koja za dijete skrbi. Montessori terapija provodi se ili individualno za pojedino dijete s teškoćama u razvoju ili grupno za više djece s različitim teškoćama istovremeno. Podučavanje Montessori pedagogije produbljuje opća znanja Montessori pedagogije i posebija znanja Montessori zdravstvene pedagogije. Temelji se na najnovijim spoznajama neuropsihologije, neurofiziologije i genetike (Philipps, 2003).

PEDAGOŠKA NAČELA MONTESSORI PEDAGOGIJE

Poštovanje djeteta

Poštovanje dostojanstva djetetove ličnosti prožima pedagoške stavove odgajatelja, sadržaje koji se uče i metode po kojima se uči, a sve to temelji se na stvarnim potrebama djeteta. U prvom planu nalazi se sloboda djeteta da se razvijaju na najbolji način i u skladu sa svojim sposobnostima a ne prenošenje nekih određenih znanja. Bitni element Montessori pedagogije je razmišljanje o djetetu samom te pružanje pomoći za samoodgoj. Taj bitni element i danas ima svoju znanstvenu podlogu i opravdanje u tome što svako živo biće ima svoj vlastiti genetski određen program razvoja. Taj razvojni potencijal koji dijete sa sobom donosi na svijet nije kod ljudi samo puno veći nego kod svih drugih živih bića, nego je i otvoreniji, pa samim tim nije nešto što ima jasne granice. Maria Montessori poštovala je djecu i s time nas je naučila da bi trebali dopustiti da nas djeca vode pa čak i onda kad to u pedagoškoj praksi nije baš lako. Struktura ličnosti ima veliki utjecaj na odgojni stil. Odgojitelj ne smije svoje greške i slabe strane dalje prenositi, nego se moraju sami mijenjati ako žele promijeniti svoju okolinu. Maria Montessori opisala je to u vrlo nametljivom i optužujućem tonu. Rekla je: „Upadljiva sljepoća odraslih, njihova bezosjećajnost za djecu – plodove njihovog vlastitog života – ima svoje duboke korijene koji sežu u više generacija unatrag, a odrasli djecu doduše vole, ali tu istu djecu nesvjesno ipak ne priznaju, pa im zbog toga nehotično nanose bol“ (Seitz, Wallwachs, 1997:40). Nije uvijek potrebno vidjeti velike stvari da bi se spoznala stvar. Radi se o jednostavnim znakovima koje možemo prepoznati čim se razviju i sasvim upotpune. Od odgajatelja – a to su: roditelji, odgajatelji u dječjem vrtiću, učitelji i oni koji su neposrednom kontaktu s djetetom – traži da na pravilan način promatraju razvoj djeteta i da mu pruže poštovanje, ljubav i priznanje. U tu svrhu potrebno je pripremiti djetetovu okolinu i na novi način definira poziciju odraslih u odnosu na dijete. Maria Montessori se zalagala da se djetetu omogući slobodan razvoj. Odrasli ne smiju biti nasilni pa čak ne smiju ni oprezno usmjeravati dijete, nego djetetu trebaju pružiti indirektnu pomoć za samoodgoj (Seitz, Wallwachs, 1997).

Osposobljavanje osjetila i kretanje

Svaki čovjek percipira svijet preko svojih osjetila i koristi ih na različite načine. Maria Montessori spoznala je koliko je za djecu važno da preko osjetila percipiraju okolinu i koliko je važno u odgoju da se djeci omogući stjecanje odgovarajućih iskustava. Djeca ne gledaju stvari samo očima, već ih vide i osjete rukama, mirišu ih, opipavaju, kušaju. U svijetu u kojem živimo sve je važnije da percipiramo svijet preko svih osjetila. Nekorištenje osjetilima dopušta da ona zakržljaju, a na taj način i sam čovjek zakržlja. Maria Montessori aktivnost osjetila i kretanja naziva „sustavom relacija koji čovjeka stavlja u određen položaj prema živom i neživom svijetu, pa samim time i prema drugim ljudima“. Smatra da se odgoj osjetila odvija tijekom samostalnog rada. Pritom veliku važnost imaju snaga djeteta da samo odlučuje kao i njegova volja. Kretanje je sredstvo preko kojeg volja prožima sve i nastoji sama sebe ostvariti. Važno je da se pravilno izvode pokreti fine i grube motorike. Važna senzorna područja, osim pokreta, su: osjetilo za opip, osjetilo mirisa i okusa. Preko osjetila vida razlikujemo oblik, boje i dimenzije. Poticaji dolaze i od osjetila za ravnotežu, osjetila sluha i opipa kao i od steognostičkog osjetila. Vježbajući osjetilo sluha dijete može razlikovati tonove i njihovu visinu. Osim toga Maria Montessori smatra da treperenje zvuka prodire u tijelo djeteta i da ima karakter lijeka. Ako se odgoj za kretanje poveže s odgojem osjetila u jednu cjelinu onda to prerasta u kriterij za zdravi psihički, duhovni, tjelesni i društveni razvoj djeteta (Seitz, Wallwachs, 1997).

Kako mišići pamte

Maria Montessori je u dječjoj potrebi za kretanjem spoznala elementarnu potrebu i mišljenja je da se ona mora zadovoljiti. Odgoj je cjelina koja ima glavu (mišljenje), srce (osjećaje) i ruke (djelovanje). Složeni ljudski mehanizam sastoji se od mozga, osjetila i mišića. Čovjek preko osjetila mora učiti i uskladiti svoje pokrete preko mozga. Pokreti oblikuju duh djeteta i stoga su duh i aktivnost povezani. Ako pažljivo promatramo djecu možemo vidjeti da se razum razvija preko kretanja, da su inteligencija i kretanje usko povezani. Kretanje potiče psihički i duhovni razvoj. Duhovni razvoj omogućuje da se kretanje izrazi i na druge načine preko drugih radnji. Oni mišići čiju aktivnost dirigira mozak zovu se samovoljni mišići. Volja kao izraz psihe ima pritom značajnu ulogu. Čovjek ima velik broj mišića i mišićnih grupa

što u omogućuje izvoditi pokrete. Koordinacija tih mišića ne postoji sama po sebi, ona se ostvaruje preko psihe. Mišići koji se kreću prenose informaciju na mozak. Učenje koje se odvija preko i pomoću mišića ne zaboravlja se, sve ono što naučimo preko tijela ostaje. U razredima Montessori škole djeci se pruža mogućnost da se tijekom nastave slobodno kreću. Svako dijete za sebe bira svoje radno mjesto i ono čime će se baviti. Djeca se kreću već samim time što donose i odnose materijale koje koriste. Kretanje je prije svega pedagoško načelo koje potiče aktivnost. Maria Montessori je vjerovala da duhovni razvoj može uslijediti ako između duše djeteta i vanjskog svijeta postoji dodirna točka. Čovjek se razvija tako što ostvaruje kontakte s vanjskim svijetom i sve to stalno uvježbava. Ta stvarnost koja ga okružuje može biti materijalna ili duhovna, ali ju u dječjoj dobi stalno mora pratiti kretanje (Seitz, Wallwachs, 1997; www.nebulamontessori.hr).

Polarizacija pažnje

U Montessori pedagogiji posebnu važnost ima koncentracija kao i njezino poboljšanje. Mala djeca sposobna su za duboku i apsolutnu koncentraciju, što je Maria Montessori primijetila i nazvala to stanje „polarizacija pažnje“. Svaki put kad dijete postigne polarizaciju pažnje, ono se počinje mijenjati, postaje mirnije, pametnije u lakše se izražava. Da bi došlo do koncentracije moraju se ostvariti okvirni uvjeti, a u idealnom slučaju to znači da dijete samo mora odlučiti što će raditi. Djeca tijekom rada prolaze i kroz takozvanu krizu koja se smatra prirodnim fenomenom preko kojeg se dijete razvija i tako njegova ličnost postaje sve zrelija. M. Montessori primijetila je tri stupnja koji prethode koncentraciji. To su pripremne radnje (postupni početak neke radnje), veliki rad (početak koncentracije) i stupanj velikog rada (unutarnje zadovoljstvo i uravnoteženost). Između prvog i drugog stupnja u svom ponašanju dijete pokazuje nemir. Dijete ne izgleda ni mirno, ni uzbuđeno, ono ustaje, hoda po prostoriji ali ne ometa druge. Kada djeca prestanu raditi vesela su, ljubazna, mirna i uzbuđena. Koncentracija nije jednostrani intelektualni čin jer su za nju potrebni osnovni načini ponašanja kod ljudi kao što su osjećaji, mišljenje, htijenje i sam rad. Maria Montessori smatra da je koncentracija okupljanje i aktiviranje snaga koje služe da se izgradi ličnost (Seitz, Wallwachs, 1997; www.nebulamontessori.hr).

Slobodan izbor

Kao što je navedeno u prethodnim poglavljima, središnja tema montessori pedagogije je mogućnost da se djetetu pruži slobodan izbor. Nije bitna potreba malog djeteta za oponašanjem, najvažnija je djetetova odluka da se nečim bavi. Montessori pedagogija nastoji potpomoći individualni razvoj koji bi se odvijao samo preko interesa djece same (motivacija utemeljena na interesima). Svako dijete ima svoj vlastiti tempo učenja, vlastiti ritam. Ako dijete može samo odlučiti o tome s čim će se i kako dugo baviti, onda se može spriječiti to da dijete rješava zadatke za koje još nije spremno, tj. zrelo. Ponekad su zadaci preteški, a ponekad prelagani. Slobodan izbor omogućuje da dijete samo odluči s čim će se baviti, a vrijeme ga smije onemogućiti da riješi zadatak koji je sam odabrao. Slobodan izbor ne znači da dijete smije raditi što god hoće. Slobodan izbor je djelatnost najvišeg stupnja jer samo dijete zna što mu je potrebno za vježbu i za njegov duhovni razvoj, pa mu zato zaista treba omogućiti slobodu izbora. Bitno je da dijete dostigne jedan određeni stupanj reda. Dijete tek tada može početi birati ono što je najbolje za njega. Odgojitelj mu pritom može pomoći i uvesti ga u posebne Montessori materijale (Seitz, Hallwachs, 1997; www.nebulamontessori.hr).

PRIPREMLJENA OKOLINA

Maria Montessori je postavila izuzetno stroga mjerila za izgled okoline i ponašanje odraslih u Montessori ustanovama. Okolinu koja je primjerena potrebama djeteta i nudi sve što djetetu treba za tjelesnu, umnu, duhovnu i duševnu prilagodbu Maria Montessori zove pripremljena okolina. Ona igra ključnu ulogu u razvoju djeteta. Uređena je tako da ispunjava stvarne, trenutačne djetetove potrebe i dopušta rast njegove ličnosti. tu dijete pamti, produbljuje i usavršava svoja znanja za daljnji razvoj. Pripremljena okolina je na određen način strukturirana okolina u određenom redu. Sav pribor se postavlja tako da vodi dijete od lakših prema težim vježbama, od konkretnog pribora prema apstraktnijem, od jedne lakše prema zahtjevnijoj razini. Pripremljena okolina ispunjena je priborom koji mami dijete na rukovanje. Oprema i Montessori pribor izrađeni su prema strogim pravilima i standardima koje propisuje AMI. Pribor je odabran tako da potiče razvoj djeteta u osobu. Korisnost pribora i napredovanje djeteta u rukovanju njime su veći što je veća svijest djeteta o mogućnostima korištenja. Montessori učitelj uvodi dijete u korištenje pribora i potiče ga da samo otkriva daljnje mogućnosti. Obaveza Montessori učitelja je da dobro pripreme okolinu. Montessori učitelji ili odgojitelji ne smiju se zadovoljiti onim što dobiju narudžbom pribora i moraju brinuti o potpunosti okoline u smislu Montessori načela cjelovitosti i upućenosti na stvarnost. To znači pripremanje pribora koji odgovara kulturi i običajima. Pripremljena okolina utječe na socijalno ponašanje, mora utirati put osjećaju ljepote i sklada. Dobro pripremljena okolina olakšava rad. Kad sva djeca mogu samostalno raditi i neovisna su, odgojitelji ili učitelji se posvećuju manjim grupama, pojedinom djetetu, pomaže gdje je pomoć neophodna, pokazuje, razgovara s djetetom, može mirnije raditi dajući primjer mirnoće i uravnoteženosti. Djeca brzo usvajaju red i pravila i brzo nauče dnevne aktivnosti birati bez potrebe da im odrasli predlažu čime će se baviti (Philipps, 2003; Matijević, 2001).

Montessori prostor

Stolovi i stolice trebaju veličinom biti primjereni djeci i njihovoj snazi, tako da ih djeca mogu lako nositi i razmještati po prostoru, pojedinačno ili u paru. Radne površine za individualni rad su površine stolova i mali tepisi, posloženi u posebne stalke s kojih ih djeca mogu lako uzimati. Prostor se uređuje prema Montessori estetskim kriterijima. Zidovi su ukrašeni slikama stvarnih prirodnih ljepota, prije svega zavičaja djece, slikama iz života, kulturnom okruženju primjerenim religijskim simbolima, umjetničkim slikama. Montessori odgajatelji i učitelji ne smiju zanemariti ove zahtjeve i moraju iz okoline djeteta ukloniti nepotreban kič. Jedini kriterij za izbor predmeta koji se koriste u Montessori prostoru je "samo je najbolje dovoljno dobro za dijete". U prostoru mora biti dovoljno mjesta za slobodno kretanje, hodanje, plesanje. Na podu je označena elisa koja služi za vježbe hodanja u ravnoteži. Prostor se ukrašava biljkama za koje uz odgojitelja i učitelja brinu i djeca. Ako je moguće u prostoru borave i životinje (kućni ljubimci) za koje djeca brinu. U blizini je potreban vrt u kojem djeca uče kako uzgajati razne biljke. Djeca također uče obavljati kućanske poslove kao što su pranje posuđa i pospremanje pribora nakon rada. Prostor je ispunjen Montessori priborom koji ima svoje mjesto. U Montessori prostoru nalazi se uvijek po jedan primjerak pribora za pojedinu vježbu, pa se dijete, ako se želi pozabaviti priborom kojim se bavi netko drugi, suočava se s rješavanjem problema. Može gledati i čekati ili pronaći neko drugo rješenje, ispunjenje svojih želja odgoditi za drugi dan ili odustati. Djeca najčešće čekaju što spontano potiče štovanje osobnosti i djelatnosti, uvažavanje drugih, razvijanje tolerancije i suradnje. Gledajući nekog drugog, promatrajući ono što netko radi dijete indirektno uči. Pritom pazi na tuđi rad, uči poštivati drugog koji radi. Čekanje je također dobra prilika za uvježbavanje strpljivosti. Dok nalaženje rješenja potiče govorno izražavanje, sposobnost uživanja i uvjeravanja, što su izvanredno visoki zahtjevi, ali i najbolja priprema za život u demokraciji. Jedino pravilo u Montessori prostoru je "Nakon bavljenja nekim priborom potrebno ga je vratiti na isto mjesto na kom se nalazio i dovesti ga u isto stanje u kakvom je zatečen, kako bi i drugo dijete koje ga poslije odabere moglo njime steći potrebne vještine i znanja" (Philipps, 2003:61).

Slika 4 Montessori prostor (slika preuzeta sa stranice www.montesoriprostor.com)

Montessori pribor

Montessori pribor je poseban didaktički pribor koji je na temelju svojih opažanja djece i iskustva u radu s djecom razvila Maria Montessori. U izradi pribora pomagao joj je Albert Nienhuis od 1920. godine. Originalni Montessori pribor dopunjava se u području vježbi praktičnog života, vježbi govora i kozmičkog odgoja pojedinoj kulturi primjerenim priborom koji se odabire na temelju istih kriterija koje je Maria Montessori postavila za svoj pribor u Montessori dječjim kućama. Postoji nekoliko kriterija za odabir pravog pribora za određene vježbe. Prvi kriterij na temelju kojeg je pribor za pojedinu vježbu odabran jest njegova dostupnost djetetu. Dijete ne ovisi o odrasloj osobi ako želi uzeti pribor za neku vježbu i baviti se njime, ono ga samo može dohvatiti, uzeti ili nositi. Drugi kriterij je poticanje aktivne djetetove djelatnosti. Pribor potiče dijete da njime nešto aktivno radi, da koristi osjetila, misli i ruke. Treći kriterij je primjerenost potrebama i sposobnostima, u

smislu poticanja razvoja. Vježbe prate razvojne potrebe, od jednostavnih prema težim, od konkretnih prema apstraktnijim. Pribor omogućuje djetetu da konkretnim hvatanjem shvati te vode dijete k vještinama i znanju. Četvrti kriterij je mogućnost uočavanja pogreške u radu. Maria Montessori je oblikovala pribor i vježbe tako da dijete može samo uočiti svoje pogreške i biti samostalno u ispravljanju svog rada. U svakom priboru sadržana je mogućnost uočavanja pogrešaka što je važno načelo Montessori pedagogije. Djetetu treba dati priliku da jasno samo uoči ako nešto nije u redu. Tijekom pokazivanja svake vježbe dijete će se usmjeriti na skladnost ispravno izvršene zadaće. Prati kako je umetnut koji valjčić, jesu li sva zrna u posudi, radije se ispunjenosti bočice... ako dođe do pogreške, ona se može ispraviti pokazivanjem. Valjčiće se može izvaditi ili pokazati djetetu, tako da ono ponovno pokuša. Prolivena voda će se pažljivo pobrisati, količine će se po završenom poslu provjeriti; zaostalo vretno ili kružić koji nisu na svom mjestu ukazuju na to da se sve mora još jednom prebrojiti. Mogućnost uočavanja pogrešaka odgaja dijete, bez direktnog upletanja odrasle osobe, bez opomena, uvjet je za pažljiv, samostalan i koncentriran rad. Čim djeca shvate načelo uočavanja pogrešaka, postaju neovisna o roditeljima u svom radu. Prosuđivanje odrasle osobe više im nije važno.

Pribor za pojedinu vježbu nalazi se uvijek na istom mjestu i uvijek u istom obliku, složen istim slijedom te uvijek mora biti potpun i čist. Samo tako djeca mogu vidjeti smisao u pažljivom i brižnom radu i mogu ga bez teškoća privesti kraju. Ako se sastoji od više dijelova, oni su složeni na poseban podmetač koji dijete može lako prenijeti do mjesta na kojem želi raditi te su složeni u istoj boji, što djetetu olakšava snalaženje. Svi dijelovi pribora moraju biti odgovarajući i skladnih boja, moraju dijete poticati i voditi ga do usavršavanja vještine. Sav pribor je vidljiv i dostupan djetetu. Vidljivi predmeti bude želju dok onaj nevidljivi gubi svoju izazovnost. Dostupnost je osobito važna za manju djecu i djecu s teškoćama u kretanju. Zbog toga treba s cijelom grupom pronaći najpovoljnija mjesta koja svako dijete može dosegnuti. Pribor postaje pomoć djetetu. Ono što je prije ležalo na odgojitelju i učitelju premješteno je na učenika. Dijete bira svoj pribor, uzima ga, koristi i to prema svojim sklonostima, potrebama i interesima. Odgojitelj mora pokazati upotrebu pribora, poslužiti kao posrednik između pribora i djeteta. To je jednostavna ali puno teža i osjetljivija zadaća nego u tradicionalnom načinu odgoja i obrazovanja. Odgojitelj i učitelj mora rukovati priborom uvijek na isti način. Za vrijeme izvođenja

pojedine vježbe Montessori odgojitelj ne objašnjava što radi jer se uz što manje riječi pokušava postići željeni učinak. Tako se djetetu daje mogućnost da samo uviđa i donosi zaključke. Samostalno djetetovo uviđanje i donošenje zaključaka ne smije se ometi preuranjenim objašnjenjima a još manje navesti dijete na pomisao da nešto nije razumjelo ili shvatilo. Montessori odgojitelj i učitelj mora djetetu ukazati na mogućnost uviđanja i samostalnog ispravljanja učinjenih pogrešaka, kako bi mu omogućio samostalno napredovanje. Odgojitelj pokazuje, ne ispituje kako je dijete usvojilo pokazivanje. U radu s priborom Montessori odgojitelj i učitelj mora biti svjestan svrhovitosti svakog od svojih pokreta i brinuti o njihovoj ljepoti. U Montessori prostoru nedopustivo je izražavanje pozitivnih i negativnih sudova o dječjem uratku.

Dijete mora imati slobodu, slobodu da griješi, slobodu da traži i samo nađe ispravan način. Montessori načelo potpunosti pribora ne smije se zanemariti pa tako pribor koji može služiti za pripremljenu okolinu za samo jednu grupu djece ne može istovremeno koristiti više grupa. Svaka grupa mora imati potpun pribor za sva područja vježbi, a to znači:

- Pribor za vježbe praktičnog života
- Pribor za poticanje osjetilnih sposobnosti
- Pribor za poticanje govora
- Pribor za vježbanje matematike
- Pribor za kozmički odgoj. (Gotovac, 2009; Philipps, 2003; Seitz, Hallwachs, 1997)

Slika 5 Pribor za praktični život (slika preuzeta sa stranice www.montessoripribor.com)

Slika 6 Pribor za osjetilne sposobnosti (slika preuzeta sa stranice www.montessoripribor.com)

Slika 7 Pribor za jezik (slika preuzeta sa stranice www.montessoripribor.com)

Slika 8 Pribor za matematiku (slika preuzeta sa stranice www.montessoripribor.com)

Slika 9 Pribor za kozmički odgoj (slika preuzeta sa stranice www.montessoripribor.com)

MONTESORI ODGOJITELJI, UČITELJI I TERAPEUTI

Odrasla osoba je djeci uzor. Djeca se ugledaju na njezino nastupanje, njezin izgled, njezinu gestiku i mimiku, njezin izbor riječi, ton glasa. Svaki Montessori odgojitelj, učitelj i terapeut mora biti toga svjestan i prema tome uskladiti svoje ponašanje jer su oni tu zbog djece. Montessori odgojitelji, učitelji i terapeuti moraju razviti sposobnost indirektnog vođenja, dopustiti djetetu da samo gradi svoju ličnost, nalazi svoj osobni ritam, samo odlučuje i postaje neovisno. Za to je potrebna podrška: pohvala, kad ju dijete treba, isto tako i poticaj, kad se samo izgubi, mogućnost izbora, ali isto tako i ponude dok samo ne odluči birati. Uz stalnu mogućnost kontrole pogrešaka dijete može samostalno raditi, ono samo vidi kad radi dobro. Maria Montessori zapazila je da uravnoteženo, samosvjesno dijete ne treba nikakvu potvrdu odrasle osobe. Mnoga djeca moraju tek izgraditi takvu samosvijest jer su naviknuta na život s odraslima prema pravilima, odobravanjima, zabranama te su tako razvila načine da izbjegnu zahtjeve. Za promjenu tog načina ponašanja potrebna je izuzetna sposobnost uživanja Montessori odgajatelja. Tek kad dijete shvati da je u Montessori vrtiću „smiješ - ne smiješ“ zapravo „možeš – ne možeš“, koje nije samovoljno dano kao pravilo odraslih nego proizlazi iz grupe ili pribora samog, uskladit će svoje ponašanje. Svako dijete se igra ili uči svojim posebnim ritmom. Često su poticaju okoline protivno njegovu ritmu. Stalno tjeranje će prije izazvati izbjegavanje, dok će stalno sprječavanje izazvati otpor i nasilnost. Montessori odgojitelj i učitelj mora pokušati odgovarajućim ponudama pribora i djelatnosti stvoriti uvjete u kojima će dijete imati potreban prostora za daljnji, bilo polagani ili brzi, vlastiti tempo. Pripremljena okolina mora nuditi raznolike poticaje. Umijeće Montessori odgojitelja i učitelja je naslućivanje pojave razdoblja posebne osjetljivosti kod pojedinog djeteta i potom nuđenje na doseg i uvid tome primjerenog pribora. Najbolja pomoć Montessori odgajatelju i učitelju za indirektno vođenje djeteta je opažanje. Montessori odgajatelj i učitelj mora opažati:

- Naklonost pojedinog djeteta
- Kontakt pojedinog djeteta s drugom djecom
- Probleme pojedinog djeteta s drugom djecom
- Strahove djeteta

- Probleme s određenim priborom
- Ponašanje pri dolasku i odlasku
- Koncentraciju i ustrajnost
- Govorni razvoj i užitek u govoru
- Navike pri jelu
- Odnose djeteta s obitelji

Što je opažanje točnije, to je lakše pripremiti okolinu u kojoj će se dijete osjećati prihvaćeno i ovlašteno pronaći pribor koji odgovara njegovu razvojnom nivou, onaj koji će biti za njega zahtjevan i pospješujući (Philipps, 2003).

Osobine Montessori odgojitelja i učitelja

Montessori odgojitelj i učitelj mora biti vedra, vesela i dobro raspoložena osoba, nježna, suzdržana, pažljiva u govoru i kretnjama, mirna, strpljiva, čista i uredno odjevena. Najvažnija osobina je dosljednost. Samo ako se odrasli dosljedno ponašaju i jasno reaguju, djeca traže i spoznaju svoje granice jer djeca svoje ponašanje prilagođavaju ponašanju odraslih. Ona trebaju odrednice koje će ih usmjeriti te će biti sretna zbog teško zaslužene pohvale i razumjet će pravedno uskraćivanje. Djeca sama razlikuju pohvalu koja je zaslužena od pohvale koju je netko dao iz navike. Montessori odgojitelj i učitelj mora imati povjerenje u djecu. Odrasli najčešće nastoje djetetu pomoći sprječavajući ga da se suoči s pogreškama i time uklanjaju iskustvo koje dijete treba: iskustvo da ne ide sve bez teškoća, da se pogreške daju ispraviti. Malo dijete će se uvijek napregnuti i sigurno nositi staklenu čašu do stola ako mu se ukaže povjerenje i ako mu se da vrijeme i prostor. Ono će dati sve od sebe da slijedi pokazivanje i da samo oponaša. Povjeravanje znači uzdržavati se u pravo vrijeme, dopustiti samostalnost i pritom imati pregled nad situacijom da bi se moglo djelovati ako je potrebno.

Montessori odgojatelj i učitelj poznaje potrebe djece i trudi se svakodnevno na njih primjereno odgovoriti, ali isto tako prihvaća spoznaju da tijekom rada i sam griješi i da se ne smije ispravljati jer su djeca puna razumijevanja i suosjećanja. Ona promatraju greške i na njih ne obraćaju pažnju ako se njihove greške ima

razumijevanja. Uloga Montessori odgajatelja i učitelja ne može se odigrati, ona mora biti proživljena i izvirati iz nutrine osobe. U odnosu Montessori odgajatelja i djeteta vlada obostrana suradnja, to je odnos u kojem nema pobjednika i pobijeđenih, nego samo ljudi koji žele živjeti u skladu. Maria Montessori je tražila da se odgojitelji i učitelji potpuno posvete djetetu. Oni osvještavaju svoje didaktičko ponašanje, svjesno uz pomoć znanja o tijeku razvoja djeteta, o razdobljima posebne osjetljivosti očitava signale djeteta, nastoji dijete potaknuti na usmjeravanje pozornosti, prikazuje mu način korištenja pribora uvijek na isti način i pušta ga da samo dalje krene na put stjecanja znanja, na put kojim će integrirati svoja iskustva. Džubranovi stihovi u njegovom djelu *Prorok* oslikavaju držanje Montessori Odgojitelja. On navodi: „Učitelj koji šeće u sjeni hrama, među učenicima, ne daje od svoje vjere i ljubavi. Ako je doista mudar, ne nudi vam da uđete u kuću njegove mudrosti nego vas radije vodi do praga vašeg duha“ (Philipps, 2003:71).

Montessori odgojitelj i učitelj je most između djeteta i okoline koji vodi dijete od vježbe do vježbe i pritom promatra i zapaža djetetove potrebe i priprema okolinu primjerenu njegovu razvojnem stupnju. Pokazuje djetetu rukovanje priborom. Što je dijete više odmaklo u svom razvoju, to se Montessori odgajatelj i učitelj sve više povlači te se koncentrira na opažanje djeteta a manje na direktan rad s njim. To ne znači da je bez posla i obaveza, naprotiv pridonosi miru, spokoju i ugodnoj atmosferi. Svojim neupadljivim i tihim ponašanjem gradi koncentraciju i ljubav za rad kod djece. Ne kažnjava i ne pohvaljuje je u Montessori pedagogiji dijete ne griješi. Dijete čini pogreške dok ne dostigne pravi stupanj svog razvoja a to nije razlog za pokudu. Ispravan rad znači da je dijete dostiglo svoju razinu razvoja, stoga ga ne treba hvaliti.

Maria Montessori naglašava kako su odgojitelji u zabludi ako misle kako se za svoj posao mogu pripremiti samo studiranjem i nagomilavanjem znanja i traži od odgojitelja i učitelja da budu i stručnjaci i zaljubljenici u ono što rade. Traži da ustrajno i metodično prouče sebe i uklone nedostatke koji im priječe vezu s djetetom. Pritom ne treba biti savršen i oslobođen slabosti. Navodila je da onaj tko želi odgajati mora biti odgojen.

Osobnu pripremu Montessori odgojitelja i učitelja čine

- Razvijanje stabilnosti ličnosti i dosljednost u ponašanju – montessori odgojitelj mora biti emocionalno stabilan, miran i mora imati snagu pozitivnog utjecaja na djecu. Mora moći tolerirati različite osobine temperamenta djece ili njihovih roditelja. Probleme koji se pojave treba mirno uzimati i biti otvoren za različita rješenja. Svojim držanjem odgojitelj mora ulijevati povjerenje, djeca i roditelji moraju mu vjerovati.
- Njegovanje izgleda – odgojitelj treba biti uredno i prikladno odjeven, ne smije svojim izgledom, pretjeranom šminkom, nakitom ili posebnom odjećom odvlačiti pozornost djeteta s Montessori pribora
- Komunikativnost – roditelji moraju imati mogućnost razgovarati s Montessori odgojiteljem i učiteljem kad god imaju problema. Odgojitelj i učitelj mora znati što se događa kod kuće što bi moglo utjecati na ponašanje djeteta u vrtiću ili školi. Roditelji trebaju znati sve što dijete radi u vrtiću ili školi kako bi to kod kuće podupirali i prihvatili što znači da im treba prenijeti načela Montessori pedagogije, objasniti poseban pristup djetetovoj slobodi, poseban način poštivanja djetetove ličnosti. odgojitelj i učitelj mora znati koja su očekivanja roditelja i zašto šalju svoje dijete u Montessori vrtić ili školu (Philipps, 2003; Schafer, 2015).

Stručnu pripremu Montessori odgojitelja i učitelja čini stjecanje znanja:

- O sebi samom kao čovjeku – odgojitelj mora biti svjestan svoga ponašanja tijekom ophođenja s djecom i drugim ljudima, stoga je preporuka da se na stručno usavršavanje Montessori odgojitelje ne primaju osobe koje nemaju dovoljno praktičnog iskustva u radu s djecom.
- O razvojnim stupnjevima djeteta – djetetu treba pravilno pomagati u razvoju, treba znati kako oblikovati djetetu primjerenu okolinu.
- O Montessori priboru i načinima na koji se koristi – mora poznavati Montessori teoriju i znati način korištenja pribora, njegovu svrhu, mnogostrukost, upotrebu pribora mora primjereno pokazivati.
- Opažanja – mora opažanjem odrediti razvojni stupanj djeteta. važan dio usavršavanja je učenje opažanja, hospitiranje u Montessori grupama. Montessori odgojitelj mora voditi iscrpne bilješke o opažanju djece.

- Mora odrediti stupanj koncentracije na rad – posebno se uvježbava indirektno poticanje djeteta i neuplitanje u njegov rad.

Montessori odgojitelj mora izvršiti i unutarnju pripremu za rad:

- Razviti smjernost u kontaktu s djetetom
Maria Montessori je tvrdila da odraslima u kontaktu s djetetom treba smjernost, jer oni nisu nešto više od djeteta. u kontaktu s djetetom razlika u razinama se izjednačava, odgojitelj se osjeća dignut na razinu koju nij poznavao. Dijete ga velikodušno prima da dosegne njegove visine. On zahtijeva da odgojitelj razvije prihvaćanje djeteta u dubljem smislu – da dosegne stanje praznine u kojem nema posebna očekivanja koje bi dijete trebalo ispuniti. Maria Montessori govorila je duhovnoj poniznosti, stanju unutarnje jasnoće koja se približava duhovnoj čistoći i priprema za razumijevanje djeteta, i stoga je bitna priprema odgojitelja.
- Razviti strpljivost
Ako se s djetetom glasno i ljutito govori, dijete će izgubiti hrabrost za samostalno djelovanje, početak će se bojati i neće moći predviđati naše reakcije, što mu treba da bi se osjećalo sigurno. U radu odgojitelj mora biti strpljiv i olakšati djetetu predviđanje njegovih reakcija.
- Razviti prihvaćanje
Djecu treba prihvatiti onakva kakva jesu. Oni nemaju samo pozitivne osobine. Mogu imati različite temperamentne i u radu s njima dobro je voditi se mišlju kako nam teškoće pomažu da postanemo bolji odgojitelji.
- Razviti poštovanje
Poštovanje i uljudno ponašanje prema djeci moraju uvijek biti prisutni. Kad odgojitelj poštuje dijete ono poštuje odgojitelja. Maria Montessori očekuje od odgojitelja stalno strahopoštovanje prema djetetu.
- Razviti jednaku brižnost za sve
Odgojitelj se mora na jednak način brinuti o svojoj djeci u grupi, ne smije poklanjati veću pozornost djeci koja mu se više sviđaju. Ne smije zapostaviti tiha djeca, mora voditi računa da sva djeca budu na jednak način u središtu

njegove pozornosti. Djeca svaku nejednakost u postupku i zapostavljenost od strane odgojitelja izuzetno dobro opažaju.

- Usavršiti svoje ponašanje do uzornosti

Sve što Montessori odgojitelj zahtijeva od djeteta, mora biti u stanju i sam uraditi. Mora neprestano biti svjestan kako ga djeca promatraju i kako im služi kao uzor za identifikaciju. U tom smislu manje mora brinuti što djeca rade, a više što on sam radi.

Maria Montessori od odgojitelja traži da budu svjesni svog bijesa i svoje oholosti. Odgojitelji moraju imati na umu kako bijes i oholost lako dovode do tiranije. Pripremu koju Maria Montessori traži od odgojitelja sastoji se od samoispitivanja i odricanja od tiranije. Montessori odgojitelj mora iz srca potjerati bijes i ponos, mora učiti biti smiren. Odgojitelji se moraju voditi rečenicom koju je rekla Maria Montessori: „Tko služi djetetu, osjeća kako služi duhu čovjeka, duhu koji se treba osloboditi.“ (Philipps, 2003: 76) Ali to ne znači odobravanje svega što dijete čini, niti napuštanje prosuđivanja ili zanemarivanje razuma i osjećaja. Nasuprot tome, odgojitelj ne smije zaboraviti svoju zadaću, a to je odgajanje djeteta (Philipps, 2003).

Philipps S. opisuje zadatke Montessori odgojitelja. Zadaci su:

- očuvanje i nadgledanje pribora i reda u pripremljenoj okolini – to je indirektan rad, jer ako okolina nije dobro održavana, neće kod djeteta ni na psihičkom ni na intelektualnom niti na duševnom području doći do trajnih rezultata;
- Pomaganje prirodnog procesa samoizgradnje djeteta;
- Točno poznavanje pribora i odgovarajućih načina njegova pokazivanja djetetu;
- Nadzor radnog ugođaja kad su djeca zaposlena kako nekom djetetu koje je duboko koncentrirano na svoj rad ne bi smetala druga djeca;
- Pokazivanje vježbi, upotreba pribora;

- Indirektno uplitanje, s tim da vodi spontani samo odgoj djeteta i predaje mu potrebna znanja uz ograničavanje na dostatno potrebnu pomoć jer već i višak pomoći ometa dijete. Prva pomoć ne sastoji se od praćenja impulzivnih osjećaja, već odgovara discipliniranoj ljubavi koja je utemeljena na razumu. Za vrijeme dok dijete izabere primjeren pribor, odgojitelj se može i mora upletati. Pritom se radi o poticanju djeteta i pobuđivanju pažnje nuđenjem pribora. (...)
- Poštovanje postignute koncentracije – čim se dijete duboko usmjeri na neki pribor ne smije više biti ometano i prekidano. Zanimanje djeteta ne usmjerava se samo na rad nego i na želju da svlada teškoće. Odgojitelj se stoga ne treba upletati u rješavanje problema, ako to dijete ne traži.
- Ohrabrenje i dovršavanje – kad dijete završi s radom, odgojitelj mu se treba obratiti. To je tren u kojem dijete najčešće traži autoritet (Philipps, 2003).

Montessori odgojitelj ne smije zanemariti ni jedan od svojih zadataka. Često se zanemari održavanje reda u pripremljenoj okolini, a odgojitelji obučeni i iskusniji u uobičajenom tradicionalnom načinu odgoja u kome se osjećaju obvezni da oni nauče dijete, stalno podučavaju, ispravljaju, objašnjavaju. Montessori odgojitelj mora se svaki dan ponovno postajati kako ne bi zanemarili sve zadane zadatke (Philipps, 2003).

INDIREKTNA PRIPREMA

Temeljni princip Montessori pristupa je ideja indirektnog pripreme. Ono što je pripremljeno ranije lakše će se naučiti kad bude trebalo. Svako novo znanje temelji se na ranije stečenom znanju. Ono što se pokazuje djetetu mora biti priprema za učenje u kasnijem razdoblju. Iskustva koja su temelji budućeg djelovanja su iskustva koja potiču usklađenost pokreta- spretnost, koncentraciju, sposobnost slobodnog izabiranja, volju, red, unutrašnju motivaciju; iskustva koja potiču vještine govora (usmenog govorenja, pisanja, čitanja), označavanja brojevima, mjerenja; iskustva koja u djetetu potiču stvaranje interesa i pozitivnih osjećaja. Tim temeljnim iskustvima treba prići s osjetljivošću za polaganje temelja djetetova kasnijeg snalaženja u svijetu.

Maria Montessori upozoravala je da je dijete od tri do šest godina obdareno većom količinom posebne osjetljivosti i zanimanja odnosno većom količinom energije za ispitivanje okoline nego što će to biti kasnije kad bude sposobno znanstveno proučavati svijet. Kad dijete odraste, neće biti radoznalije, nego će interes moći produbljivati koristeći energiju zanosa temeljenog na ranije stečenim osjećajima. Stoga je potrebno dijete u ranijoj dobi opremiti pozitivnim osjećajima za kasnije stjecanje znanja. Ne smijemo zanemariti to razdoblje osjetljivosti i zainteresiranosti je ono prolazno. Svaka radnja i interakcija predstavlja iskustvo učenja za malo dijete. Time dijete oblikuje svoj stav prema okolini, bilo da o njoj brine ili se prema okolini odnosi indiferentno.

Odrasli su odgovorni za obična životna iskustva u koja je dijete uključeno. Danas prezauzeti i umorni roditelji često ne stignu zadovoljiti dječju potrebu za iskustvom. Maria Montessori traži da se djetetu nudi čitav svijet. Ako nešto izostavljamo, utječemo na stavove i razvoj osjećaja djeteta. Montessori odgojitelj mora osjećati stvarnu odgovornost za pripremu bogate i stvarne, stalno mijenjajuće okoline kako bi opskrbio dijete iskustvima i zanimanjem. Pripremljena okolina nije statična, nije nešto što se djetetu daje umjesto slobodne igre. Stalno imajući na umu upijajući um djeteta, Montessori odgojitelj priprema okolinu koja će poticajno djelovati na svu djecu u grupi.

Maria montessori govorila je kako um djeteta upija sve vrijednosti, standarde, priličnosti i nepriličnosti onih oko sebe pa tako upija i predrasude. Predrasude mogu ograničiti razvoj i mogu djelovati kao zapreke. U ranim će godinama dijete razviti čuvstva koja će biti dio njega (Philipps, 2003).

MONTESORI VJEŽBE

U pripremljenoj okolini pribor je izložen i pripremljen za izvođenje određenih vježbi. Pribor za svaku vježbu izložen je na posebnom mjestu, tako da dijete sve što mu treba za vježbu može samo uzeti, odnijeti do radne površine koju je odabralo, samostalno s priborom raditi i po završenom radu pribor vratiti na isto mjesto i dovesti u isto stanje kakvo je bilo na početku. Dijete uči biti samostalno i odgovorno.

Maria Montessori razradila je vježbe vodeći računa o temeljnim pedagoškim principima:

- od lakšeg prema težem
- od jednostavnog prema složenom
- od konkretnog prema apstraktnom
- od cjelovitom prema pojedinačnom

Vježbe su izložene u prostoru prema tim načelima, prema njima je određen i slijed kojim se pokazuju djetetu. U svakoj pojedinoj vježbi javlja se jedna teškoća – ono novo što dijete izvođenjem vježbe ne može naučiti. Tako izoliranjem teškoća dijete lakše ovladava potrebnom vještinom i lakše nauči ono što ga vodi daljnjem napredovanju. Djetetu se prvo nude vježbe praktičnog života. To su vježbe koje moraju dijete osposobiti da se samostalno brine za sebe, za svoju okolinu i za druge ljude. Najčešće vježbe praktičnog života su: predvježbe za kontrolu pokreta i koordinaciju (hodanje, nošenje predmeta), vježbe brige za vlastitu osobu (pranje, čišćenje, rad u vrtu, njegovanje cvijeća), vježbe ponašanja u društvu (pristojno ponašanje, postavljanje pravila i pridržavanje tih pravila). Uz to dolaze i posebne vježbe kao hodanje po crti ili elipsi, vježbe tišine. Nakon toga dijete dolazi do vježbi za razvoj osjetilnosti koje moraju djetetu biti ključ kojim će ono otključati riznicu pojava oko sebe, spoznati prirodne zakone uz pomoć materijaliziranih apstrakcija. Pribor za ove vježbe je originalan Montessori pribor, razvijen prema znanstvenim spoznajama, koji vodi računa o periodima posebne osjetljivosti koji se javljaju kod djeteta. Pribor kojim se djeca koriste služi za:

- vidno polje – za razlikovanje prostornih dimenzija (drveni valjci za umetanje, ružičasti toranj)
- vidno osjetilo – za razlikovanje boja (obojene pločice)
- vidno i stereognostičko osjetilo – za razlikovanje oblika
- osjetilo dodira – za razlikovanje površina (hrapave i glatke površine)
- osjetilo težine – za opažanje teškog (težinske pločice)
- osjetilo sluha – za razlikovanje zvukova (zvučni valjčići, zvona)
- osjetilo topline – razlikovanje temperature (termičke bočice, termičke pločice)
- osjetilo okusa – osjetljivost za okuse (okusne bočice)
- osjetilo mirisa – osjetljivost za mirise (mirisne bočice)
- osjetilo vida i spoznaja oblika – vidno razlikovanje (konstruktivni trokuti, valjčići, binomska i trinomska kocka).

Dijete koristi i pribor koji ga potiče na razgovor, imenovanje i opisivanje, na slaganje riječi uz pomoć slova i uvježbavanje pisanja, na pisanje i čitanje naziva predmeta, na pismeno izražavanje vlastitih misli i čitanje zapisanih misli drugih. Vježbi za govore prethode brojalice, pjesmice, stihovi, slikovnice. Uz vježbe govora, vježba se i matematika. Postupno se uvode simboli – brojevi, zatim se brojevi povezuju s količinom, uvježbavaju se aritmetičke operacije – zbrajanje, oduzimanje, množenje, dijeljenje konkretnim priborom i brojevima. pribor koji služi za uvježbavanje matematike su brojevni prutovi, brojke od brusnog papira, brojke i kružići, Seguinovi sandučići – prebrojavanje do 20, do 100. Djeca se, također, moraju i kozmički odgajati. Područja kozmičkog odgoja ne bi smjela obuhvatiti samo područje zemljopisa već i područja zoologije, botanike, povijesti, umjetnosti, etike, antropologije, evolucije, ekologije, astronomije, informatike. Potreban pribor za kozmički odgoj su globusi (kontinenti, politička podjela), temeljni zemljopisni pojmovi (karte, pojmovi reljefa), puzzle karte (karta svijeta, kontinenata, karta pojedine zemlje), zastave (državne zastave, odgovarajuća imena i opisi), karte (kontinenata, s označenim gradovima, s označenim zastavama) (Philipps, 2003).

Vježbe za praktičan život

Provodeći svoj život s roditeljima, braćom i sestrama, prijateljima dijete svaki dan doživljava kako se ljudi brinu jedni za druge, ali i za sebe same te za stvari oko sebe. Da bi dijete svladalo što je to odgovornost, samostalnost i spremnost pružanja pomoći treba mu omogućiti izvršavanje nekih malih zadataka i preuzimanja nekih obveza. Sav materijal mora biti prilagođene veličine, a boja i oblik moraju biti djeci privlačni i poticajni. Vježbe za praktični život odnose se na tri područja:

1. briga za samog sebe (pranje ruku, čišćenje cipela, oblačenje i skidanje)
2. briga za okolinu (rad u vrtu, pranje rublja, pranje suđa, čišćenje, briga za životinje)
3. vježbe koje su povezane sa životom u zajednici (ponuditi gosta da sjedne, postaviti stol, natočiti piće).

Odgovitelj pritom pazi na pojedinosti u realizaciji. On samo treba osvijestiti djetetu sve ono što dijete čini. Maria Montessori naziva to „analizom pokreta“. Svaka složena radnja sastoji se od više elemenata koji slijede jedan drugoga, a ipak je svaki za sebe jedna cjelina. Analiza pokreta sastoji se od pokušaja koji vode prema spoznaji pojedinih pokreta koje zatim treba točno realizirati i odvojeno uvježbati. Ponavljajući pokrete djeca svladavaju koncentraciju i postaju sve potpunija biće. Vježbe za praktičan život temelj su svakog Montessori materijala jer djeca uče što je to ustrajnost, koncentracija, koordinacija pokreta i samostalnost. Vježbe za praktičan život više se odnose na djecu mlađe dobi (od treće do šeste godine). Starija djeca nišu više toliko zainteresirana ali u školi se također uči kako biti odgovoran prema svojoj okolini, ustrajan, kako koordinirati pokrete (Seitz, Hallwachs, 1997).

Ponavljanje vježbe - normalizacija

Maria Montessori je jednom primijetila trogodišnju djevojčicu koja je vježbala s malim valjcima koji se umeću u šupljine, kojima se rukuje kao čepovima za boce. To su cilindri različitih promjera od kojih svaki ima svoju točno određenu poziciju. Iznenadilo ju je to što je djevojčica pokazala veliki interes za bezbrojno ponavljanje te vježbe. nije bilo nikakvog napretka u brzini i spretnosti izvršavanja vježbe, vila je to neka vrsta kontinuiranog pokreta. Maria Montessori počela je brojiti

koliko puta će djevojčica ponoviti vježbu. Nakon nekoliko minuta učiteljici je rekla neka kaže djeci da počnu pjevati i plesati po prostoriji kako bi isprobala otpornost koncentracije koju je pokazivala ta djevojčica. Međutim, djevojčica se nije smela u svom poslu. Zatim je Maria Montessori na njen stol stavila stolac kako bi ju pokušala zbuniti ali ni to nije smelo djevojčicu u njenom radu. Brzim pokretom djevojčica je stisnula predmet koljenima i nastavila svoju vježbu. Od trenutka kada je počela brojiti, djevojčica je vježbu ponovila 42 puta. Zaustavila se kao da se probudila iz sna i sretno se nasmiješila, njezine oči su intenzivno sjajile dok je gledala oko sebe. Činilo se kao da nije primjećivala što se sve događalo oko nje i da ju to uopće nije smetalo u njenom radu. Nakon toga je bez ikakvog očitog razloga završila posao. Slične koncentracije su se počele pojavljivati. Djeca su iz njih izlazila kao odmorne osobe, pune života. Iako ovi fenomeni koncentracije nisu česti obilježeni su čudnim načinom ponašanja, koje je zajedničko svima i konstantno u svim radnjama. Neka djeca su, nakon što dobro su dobro oprala ruke, nastavljala sa strastvenim pranjem ruku. Neke majke su pričale da su znale nalaziti djecu rano ujutro u kupaoni kako peru ruke. Djeca su svoje dobro oprane ruke pokazivala svima. Vježba se ponavljala bez ikakve izvanjske svrhe; djeca su prala čiste ruke zbog unutrašnje potrebe. Isto se događalo i s drugim radnjama. Što im se bolje objasnila neka vježba, to bi im bio veći poticaj da je neumorno ponavljaju.

Takva koncentracija se počela često pojavljivati kod djece te je Maria Montessori tu pojavu nazvala „normaliziranje“. Pojmom „normaliziranje“ označila je fizičku pojavu koja nastaje kod djeteta kada se ono po slobodnom izboru bavi nekom određenom aktivnošću tijekom koje dolazi do usmjeravanja pažnje odnosno „Montessori fenomena“. Normaliziranje nastupa bavljenjem predmetima koji izazivaju koncentraciju i podrazumijeva uklanjanje zapreka u razvoju djeteta i postizanje najpovoljnijih rezultata u razvoju i sposobnostima učenja. Dijete koje je koncentrirano na ono što radi postaje disciplinirano i zadovoljno. Iščezavanje neprimjerenog ponašanja pritom nije učinak djelovanja neke odrasle osobe nego djeteta samog koje normalizira svoju ukupnu ličnost. Normaliziranje je psihička pojava prema kojoj se može odmjeravati kvaliteta Montessori ustanova. Maria Montessori navodila je da se normaliziranje javlja u pripremljenoj okolini uz suzdržanog odgojitelja i učitelja, i ponavlja se kod djece različitih društvenih slojeva, rasa i kultura. Stanje djeteta podsjećalo ju je na iscjeljenje pacijenta tijekom

psihoanalize. Utvrdila je da do normalizacije dolazi nakon rukovanja nekim predmetom, poslije rada koji je praćen umnom koncentracijom. Da bi došlo do koncentracije, okolina mora sadržavati poticaje koji su primjereni za izazivanje pozornosti. Kad se predmeti svrhovito koriste, dolazi do „duhovnog reda“ i usklađivanja pokreta ako je korištenje pritom precizno. Prema znanstvenim kriterijima vođen duhovni red i skladnost pokreta dovode do koncentracije. Kad dođe do koncentracije, oslobađa se djelatnost djeteta i dolazi do ispravljanje pogrešaka u radu i iscjeljivanja karakternih poremećaja. Ako dijete prelazi s predmeta na predmet bez uživanja, čak i kad ih pravilno koristi, neće doći do iščezavanja poremećaja. Tek kad se javi zanimanje za neku djelatnost uključuje se cjelokupna ličnost. Za Mariju Montessori normalizacija predstavlja polazište nakon kojeg se razvija sloboda djelovanja i ličnosti. Samo normalizirana, od okoline potpomognuta djeca pokazuju u svom postupnom razvoju vještine kao što su spontana disciplina, stalni, radosni rad, društveni osjećaj pomaganja i razumijevanje za druge. Normaliziranje postaje početak novog načina života. Glavni znak normaliziranja uvijek je isti: prihvatanje rada, zanimljivog, slobodno izabranog reda, koji ima snagu koncentracije i povećanja energije, umne sposobnosti. Da bi potpomogao takav razvoj nisu dostatni bilo kakvi predmeti već je potrebno okolinu učiniti napredujuće zanimljivom (Montessori, 2003; Philipps, 2003).

Slijed Montessori vježbi

Pri praktičnoj primjeni Montessori pribora treba voditi računa o redoslijedu kojim se serije vježbi nude djetetu. Maria Montessori preporučila je uvođenje vježbi prema stupnjevima.

Prvi stupanj:

- predvježbe za koordinaciju pokreta – tiho premještanje stolica, nošenje predmeta, otvaranje-zatvaranje vrata, slavina, hodanje na vršcima prstiju
- okviri za zakopčavanje gumba, s nitnama, s patent zatvaračem
- grabljenje sjemenki, presipavanje sjemenki
- valjci za umetanje – redoslijed od lakšeg prema težem (iste visine sa sve manjim promjerom, u istim dimenzijama sve manji, samo u visini izmjenjivi)

Drugi stupanj:

- ustajanje i sjedanje bez šuma
- čišćenje prašine
- nalijevanje vode
- hodanje po crti
- vježbe za osjetila – dimenzije – prutovi, kocke, stube, razne vježbe uparivanja i nalaženja kontrasta, sortiranje, osjetno upoznavanje s geometrijskim tijelima, geometrijskim likovima.

Treći stupanj:

- samostalno oblačenje i svlačenje, pranje ruku, lica, zubi, tijela
- različite djelatnosti pri čišćenju prostora, poliranje metala, čišćenje cipela, pranje stola
- pristojno ponašanje za stolom uz korištenje pribora za jelo
- vježbe kretanja – različite za kontrolu pokreta uz govor o kakvoći osjeta
- glasovna analiza
- uvod u matematički pribor – crveno-plavi prutovi, vretena, brojke i kružići, igre pamćenja
- crtanje, rad s metalnim umecima
- vježbe tišine.

Četvrti stupanj:

- postavljanje stola, pranje suda, pospremanje sobe
- ritmičko hodanje – ples
- upoznavanje slova od brusnog papira, pokretna abeceda
- crtanje
- različite vježbe s matematičkim materijalom, rad s priborom od zlatnih kuglica, uvođenje brojeva
- ulazak djece u crkvu.

Peti stupanj:

- sve prije navedene vježbe uz samostalnu tjelesnu njegu kao češljanje i čišćenje i podrezivanje noktiju
- pisanje i čitanje riječi: nalogi, rečenica
- čitanje riječi koje su znanstveni, zemljopisni, povijesni, biološki, matematički i geometrijski pojmovi
- razvoj čitanja kroz gramatičke pojedinosti u svezi s igrom
- prvi pismeni računski zadaci (Philipps, 2003).

ORGANIZACIJSKA STRUKTURA ŠKOLE

Montessori škole ne dijele se na osnovnu, glavnu, realnu i gimnaziju. Maria Montessori razvila je koncept objedinjene škole koji s obzirom na organizacijsku strukturu i školsku praksu pokazuje sličnosti i razlike tradicionalnom školom. Montessori škole su slobodne škole čiji nositelji mogu biti roditeljske inicijative, udruženja ili crkvene organizacije. Priznate su na razini države i rade prema postojećim nastavnim planovima.

Rad u školi podijeljen je u dva veća bloka: „slobodni rad“ i „zajednička razredna nastava“. U bloku za slobodni rad odvija se ili individualni rad ili rad u parovima s različitim didaktičkim materijalima, a zajedničku razrednu nastavu vodi i organizira učitelj. U vremenu razredne nastave organiziraju se sportske i glazbene aktivnosti, posjeti muzeju ili izlet te religijska nastava. Slobodan rad je temelj Montessori pedagogije. Djeca pojedinačno i individualno „ulaze“ u nastavu. Nema zajedničkog početka nastave već djeca ulaze u razred kad je predviđen početak nastave i počinju s radom prema vlastitom izboru. U Montessori školi podjela na godišta ne igra gotovo nikakvu ulogu. Maria Montessori dala je poticaje za razrede s tri godišta. Bila je mišljenja da veza između pojedinih razreda treba ostati otvorena. U idealnom slučaju treba postepeno stvarati razred. Tako stariji učenici imaju mogućnost da u svoj razred prime nove, mlađe učenike. M. Montessori upozorava na važnost motivacije u radu, koja je usko povezana sa zadržavanjem pažnje (koncentracije) na pojedinom zadatku. Za slobodan rad od presudne je važnosti pedagoški pripremljena okolina i učitelj te radna atmosfera oslobođena buke, agresivnosti i konkurencije. Živahnost u razredu u kojem ima više godišta i heterogena skupina omogućuju djeci da si međusobno pomažu i da uče jedni od drugih. U današnjoj Montessori praksi postoje tri modela. Razredi u kojima je samo jedno godište, razredi s dva godišta i razredi s četiri godišta. Maria Montessori zalagala se za razrede s tri godišta, od trogodišnjaka do šestogodišnjaka, od šestogodišnjaka do devetogodišnjaka, od devetogodišnjaka do dvanaestogodišnjaka. Međutim postavljen je ovakav kompromis za podjelu razreda.

Maria Montessori se također zalagala za „otvorena vrata“ u školskoj zgradi pomoću kojih bi se djeci omogućilo da sama pronađu svoje radno mjesto ili svoj kutak za rad. Hodnici nisu samo garderoba, nego djeci nude i mjesto na kojem mogu proširiti svoj

slobodni rad. Postoje i dodatni prostori za grupu, a djeca mogu posjećivati druge razrede. Tako na društvenom planu nastaje živost: pomoći i primiti pomoć od drugih pretvara se u svakodnevno iskustvo i vježbu između mlađih i starijih, između zdrave i djece s teškoćama (Jagrović, 2007; Seitz, Hallwachs, 1997).

U Montessori školama učionica je posebno uređena sredina za rad, učenje i zadovoljavanje razvojnih potreba djece. Montessori materijali imaju svoju odgojnu vrijednost koja se očituje u vježbanju strpljenja, čekanja i međusobnog poštivanja. Tu su materijali za vježbanje praktičnog života, materijali za razvijanje pokreta, materijali za razvijanje osjetilnih sposobnosti, materijali za jezik, materijali za matematiku i materijali za kozmički odgoj. Pribor za pojedinu vježbu nalazi se uvijek na istom mjestu i uvijek u istom obliku i složen istim slijedom. Materijal je standardiziran i raspoređen tako da vodi dijete od konkretnih prema apstraktnim vježbama. Stolovi i stolci su (prema potrebi) raspoređeni u prostoru. U učionici zasebno postoje kutovi za čitanje, pisanje, matematiku, modeliranje, slikanje te fotelje i tepisi za razgovor u krugu. Otvoreni materijali sadrže materijal za samostalan rad djece: slovarice, vježbenice, kutije sa zadacima, „zlatne perle“, štapići, igre za matematiku, zemljovid, geološke, biološke i druge prirodno-znanstvene vježbe. Materijali služe za individualno stjecanje iskustva čime se razvijaju dječje tjelesne i intelektualne sposobnosti. Učionica je ukrašena biljkama, učeničkim pisanim radovima, crtežima i slikama.

Upravo u nastavi s velikim udjelom otvorenih nastavnih oblika i velikom količinom samoodređenja nužno je postojanje čvrstih pravila i granica. Jedan dio tih općevažućih granica načelno utvrđuju odrasli:

- U konfliktnim situacijama nema tučnjave
- Djeca su odgovorna za materijale koje odaberu, donose odluke o njima i nakon korištenja opet ih pospremaju
- Djecu koja su zaokupljena nekim radom ne smije se ometati
- Sudjelovanje u grupnim radovima je obavezno.

Postavljanje pravila i granica djeci pruža potreban okvir zaštite i sigurnosti. Unutar tog čvrstog okvira djeca mogu stjecati svoja iskustva u autonomnim procesima učenja koje su sami odredili. Nastavnici i uključene osobe ohrabruju i podupiru djecu da se dosljedno pridržavaju tih granica. Zajednički izrađen plan rada za određen dan ili tjedan djeci nudi mogućnost da se sama organiziraju. Planovi rada mogu pomoći učenicima da imaju pregled svojeg rada i da djeluju usmjereno na cilj. Planove rada stoga treba promatrati s razvojnog aspekta, djeca postupno uče aktivno sudjelovati u njihovoj izradi. Planovi rada također mogu koristiti i roditeljima kao orijentacija.

Vijeće roditelja biraju roditelji po razrednim odjelima, a čine ga predstavnici roditelja učenika škole. Predstavnike biraju zajedno roditelji i učitelji na godinu dana. Predstavnici se biraju na prvom roditeljskom sastanku. Vijeće raspravlja o organizaciji škole i ostvarivanju plana i programa škole te o svim pitanjima povezanim s ostvarenjem prava i obveza učenika i njihovih roditelja. Također daje mišljenje o prijedlogu godišnjeg plana i programa škole. na početku školske godine donosi prijedloge i način sudjelovanja na ostvarenju plana i programa škole s izvanškolskim aktivnostima, promidžbom škole i ponudom u nastavi boravka. Vijeće roditelja raspravlja o važnim pitanjima vezanim za život i rad škole te daje mišljenje i prijedloge u vezi s organiziranjem izleta, proslava, blagdana, rođendana, obilježavanjem važnih datuma, sudjelovanjem u organizaciji otvorenih vrata škole, izletima, sportskim natjecanjima i kulturnim manifestacijama, vladanjem i ponašanjem učenika u školi i izvan nje (Jagrović, 2007; Seitz, Hallwachs, 1997).

Slobodni rad

Slobodni rad u Montessori školi zauzima središnje mjesto kao oblik učenja. U taj nastavni oblik spadaju sloboda kretanja u pripremljenoj okolini, slobodan izbor predmeta učenja, samostalna raspodjela, sloboda suradnje, samostalan odabir stupnja težine vježbe. ciljevi učenja koji se ne mogu postići u okviru slobodnog rada pokriveni su redovnom nastavom. U Montessori školi sadržaji nastavnog plana (hrvatski jezik, matematika, priroda i društvo) se pripremaju tako da ih učenici za vrijeme slobodnog rada mogu samostalno obrađivati. Međutim, neki sadržaji zahtijevaju obvezatnu nastavu. Takav sadržaj su uvod u neku tematsku cjelinu,

glasno čitanje i razgovor o pripovijetkama, razgovori za okruglim stolom o određenoj temi, razgovor o tekstualnim zadacima u nastavi matematike, zajedničko muziciranje, priprema nastavnih koraka, uigravanje uloga, ritmičke i sportske aktivnosti. Obvezatna nastava povezana je s predmetom, nastavnim gradivom, sredstvom rada, vremenom, nastavnikom i rasporedom sjedenja. Opseg i vremensko trajanje redovne nastave utvrđuje nastavno osoblje (Jagrović, 2007; Katalinić, 2007).

Rad na projektu

Poseban oblik rada u Montessori školi je projektna nastava koja je povezana s odabranom temom. Tematska se područja istražuju i obrađuju u mnogim smjerovima. Prikupljaju se materijali i informacije, izvode pokusi, izrađuju grafički prikazi, prate procesi. U projektnoj nastavi do izražaja dolaze tehnike planiranja koje podrazumijevaju planiranje vremenskog plana za neku aktivnost, tko će što raditi, kada, gdje i kako te tehnika prikazivanja i dokumentiranja koje podrazumijevaju izvještaj, igru po ulogama, fotozidove, plakate, izrada razrednih novina. Osim tehnika planiranja i tehnika prikazivanja i dokumentiranja na važnosti dobivaju tehnike dobivanja informacija kao što su izrada upitnika, intervju, fotografiranje, korištenje leksikona i priručnika, rječnika odnosno stručne literature. Tečajevi i pozivanje stručnjaka izvana dopunjuju vlastiti rad učenika. Rezultati rada se po završetku projekta predstavljaju vlastitom razredu, drugim razredima, roditeljima ili javnosti (Seitz, Hallwachs, 1997; Jagrović, 2007).

MONTESSORI PEDAGOGIJA U HRVATSKOJ

U Hrvatskoj je već 1912. godine u časopisu „Napredak“ Hrvatskog pedagoško-književnog zbora Ljudevit Krajačić pisao o Montessori metodi obučavanja u pisanju i čitanju. Članak o radu Marije Montessori s kulturno prikraćenom djecom objavljen je 1914. godine. O pedagogiji Marije Montessori pisali su u Napretku Davorin Trstenjak, Josip Demarin i mnogi drugi do izbijanja Drugog svjetskog rata.

Danas u Hrvatskoj djeluje nekoliko privatnih i društvenih ustanova u Splitu, Đakovu i Zagrebu koje nastoje slijediti Montessori pedagoška načela u radu s predškolskom djecom. Dio Montessori stručnjaka obrazovanje na AMI tečaju Montessori pedagogije u Münchenu uz potporu Njemačke akcije „Sunčev sjaj“, dobrotorne udruge koja ima za cilj rano uočavanje razvojnih odstupanja, ranu rehabilitaciju i rano uključivanje djece s razvojnim teškoćama u obitelj, vrtić odnosno školu. Dio je obrazovan u Velikoj Britaniji odnosno u SAD-u putem MACTE tečajeva.

U Hrvatskoj nedostaje stručno usavršavanje Montessori odgojitelja i učitelja. Za zainteresirane u Zagrebu je u suradnji s Montessori Educational Programs Internacional (MEPI) započelo stručno usavršavanje za Montessori odgojitelje. AMI zahtijeva da u zemlji koja želi organizirati usavršavanje za Montessori stručnjake zainteresirani imaju na raspolaganju za čitanje pet originalnih djela Marije Montessori na svom materinskom jeziku. Montessori pedagogija i njena metoda odgoja i obrazovanja utječu na razvoj pedagoške ideje u Hrvatskoj. Njene radove proučavali su čuveni hrvatski pedagozi (Lj. Kraičić, 1912.; D. Trstenjak, 1916.; J. Demarin, 1929.) koji nam prenose prve spoznaje o Montessori pedagogiji.

Prvu Montessori ustanovu u Hrvatskoj otvorila je 1934. god. u Zagrebu grofica Dédé Vranyczany koja je pohađala edukaciju Montessori pedagogije u Londonu 1933.god. Isto tako je poznato da je Vera Stein-Erich, pedagoginja, antropologinja, psihologinja i sociologinja radila po Montessori metodi, te izdala knjigu 1934. god. pod nazivom „Metoda Montessori u školi“, koja čini cjelinu s još tri njezine knjige. Valja reći i da su odgojiteljice zabavišta u Veloj Luci na otoku Korčuli, sestre dominikanke, s. Terezija Vidaković i s. Paula Grandov proučavale Montessori

pedagogiju i primjenjivale je 1935.– 1941. godine u svom pedagoškom radu s djecom predškolske dobi. Pojavom političkih promjena u našoj zemlji nakon Drugog svjetskog rata prevladavao je socijalistički pristup u odgoju i obrazovanju, dok primjene alternativnih pedagogija bivaju zabranjene.

Promjenama i uspostavom demokratske vlasti 90-ih godina u Republici Hrvatskoj stvorene su pretpostavke za razvoj djelatnosti koja sadržaj svoga rada ponajprije vidi u djetetu i njegovim razvojnim i prirodnim potrebama. Zaštita ljudskih prava podrazumijeva i pravo svakog djeteta na odgoj i obrazovanje. Osnovno načelo odgoja i obrazovanja, kako u svijetu tako i kod nas, je ideja pedagoškog pluralizma, primjerice , razvoj slobodne volje i odsustvo svake indoktrinacije. Ovakav svjetonazor prema odgoju i obrazovanju otvara vrata „novim“ pedagogijama u Republici Hrvatskoj. Suvremeni trenutak razvoja Montessori pedagogije u Republici Hrvatskoj započinje 1991. godine otvaranjem prve privatne „Dječje kuće“ u Splitu. Danas Montessori program provodi mnogo vrtića u Hrvatskoj, a 2003. je otvorena Osnovna Montessori škola Barunice Dédé Vraniczany.

Danas u Hrvatskoj djeluje Hrvatsko Montessori Društvo (HMD) koje je osnovano 15. studenoga 2000. godine. Prva predsjednica Društva bila je *prof. Nevenka Jablan*. Na temelju članka 11. i 37. Zakona o udrugama („Narodne novine“ br.70/97, 106/97) Skupština HMD-a donijela je STATUT HMD-a s jasnim ciljevima i odredbama.

Prema odredbama Statuta članka 6. HMD je do sada obavljalo slijedeće aktivnosti:

1. Uspostavljena je i održavana suradnja sa stručnim osobama, institucijama i udrugama u zemlji i inozemstvu, i to:
  - a) suradnja s većinom dječjih vrtića u RH koji provode program M. Montessori
  - b) suradnja s institucijom *Kinderzentrum u Münchenu*, te *Udrugom prof. Dr.Th. Hellbrügge „Sonnenschein“*
  - c) suradnja s *Udrugom Fröbel Systems* i dipl.ped.univ. Heinrike Schauwecker -Zimmer
  - d) suradnja s *Agencijom za odgoj i obrazovanje u RH*

- e) suradnja sa stručno-razvojnim centrima DV Montessori i DV Srčeko u Zagrebu
2. Organizirana je edukacija i stručno usavršavanje: organizirana su tri stručna seminara s međunarodnim sudjelovanjem i više stručnih predavanja (http://www.hrmdrustvo.hr/montessori_pedagogija.html, www.udrugapuz.hr/metode.htm).

Osnovna Montessori škola barunice Dédée Vranyczany

Osnovna Montessori škola barunice Dédée Vranyczany prva je Montessori škola u Republici Hrvatskoj. Dobila je ime po barunici Dédée Vranyczany koja je 1934. godine u Zagrebu, na adresi Dolac 9 otvorila prvi Montessori vrtić. Montessori školu 2003. godine osnovali su roditelji djece koja su pohađala Montessori vrtiće. U želji da nastave svoje obrazovanje po metodi kojom su bili zadovoljni i roditelji i djeca, okupili su se u Udruzi roditelja „Maria Montessori” i građanskom inicijativom uspjeli u osnivanju škole. U školsku godinu 2009./2010. upisano je 130 đaka uključujući i predškolsku grupu.

Barunica Dede Vranyczany, punim imenom Wanda Maria Ida barunica Schmidt Zabierow, rođena je 1896. godine u opatiji. Otac joj je bio carski i kraljski kotarski predstojnik a majka je potjecala iz stare poljsko – ukrajinske obitelji Dachowski. Školovala se u Grazu, Lausannei i Stuttgartu. Nakon udaje za doktora Ambroza Vranyczany – Dobrinovića postala je Hrvatica te se Hrvaticom smatrala do svoje smrti 1984. godine i tako je odgojila i svoju djecu. Završila je Montessori tečaj u Londoni 1933. godine i bila jedna od najboljih učenica Marije Montessori. Godinu dana kasnije, 1934. godine, u Zagrebu je otvorila vrlo ugledan dječji Montessori vrtić, u kojem su djeca između ostalog učila i strane jezike. Za vrijeme Drugog svjetskog rata štitila je i zbrinjavala židovsku djecu, polaznike svog vrtića (www.os-montessori-bdvranyczany-zg.skole.hr).

Slika 10 Barunica Dédée Vranyczany (slika preuzeta sa stranice www.barunicadedeevranyczany.com)

Način rada škole

Nastava prati Nastavni plan i program za osnovnu školu propisan od Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta ali se ostvaruje prema Montessori metodi. Redovni jutarnji program počinje od 8.30 sati i završava u 12.30. zatim slijedi ručak i odmor u vremenu od 12.30 do 13.30 sati. Vrijeme koje slijedi koristi se za pisanje zadaće odnosno dovršavanje dnevnih obaveza (od 13.30 do 14.30 sati)

Djeci koja rade po prilagođenom programu i onoj koja imaju poteškoća u svladavanju programa pruža se pomoć defektologa koji je tijekom dana prisutan na nastavi. Djeca sa svojim učiteljicama sudjeluju na slobodnim aktivnostima: mala škola meteorologije, vježbe iz prirodoslovnih predmeta. Montessori metoda podrazumijeva učenje pomoću posebno izrađenih Montessori didaktičkih materijala za matematiku, jezik, kozmički odgoj uz pripremljenog učitelja i pripremljenu okolinu u kojoj dijete radi. Rad je individualan što znači da učitelj svakom djetetu pristupa sukladno njegovu ritmu i mogućnostima. Sliku koju dijete dobiva kroz konkretne materijale koji su izloženi u učionici i dostupni svakom učeniku prema

njegovoj volji, dovodi ga do apstraktnih pojmova. Kao primjer nam može poslužiti zemljopis: dijete prvo slaže kontinente kao slagalice, a zatim uče što su kontinenti, koliko ih ima, kako se zovu, gdje su smješteni i druge pojedinosti o kontinentima. Na taj način dijete uči bez stresa. Uz individualni rad postoje i mnoge grupne aktivnosti kao što su razgovori u grupi ili krugu, tematska nastava i druge. Djeca popodne od 16 sati sudjeluju u raznim aktivnostima kao što su ritmika za djevojčice, tea-kwon-do za dječake i djevojčice, likovne radionice, njemački jezik, glazbena radionica, filmska radionica i mnoge druge.

Cilj nastave je omogućiti samoodređujuće učenje kako bi se udovoljilo potencijalu djece i znanstvenim spoznajama o procesima učenja. Učenje u samoodređivanju postaje moguće na temelju samodisciplina, izdržljivosti, procjena vlastitih snaga, sposobnosti raspodjele vremena, sposobnosti samostalnog postavljanja ciljeva, tolerantnosti prema frustracijama, sposobnosti suradnje, uvidu u nužnosti i obvezatnosti, uvažavanju slobode drugih i sposobnosti poslušnosti. Navedene kvalitete se ne mogu pretpostaviti kod djece u trenutku kretanja u školu nego se moraju dijelom nanovo upoznati te postupno usvojiti pomoću socijalnog učenja.

Montessori didaktički materijal koji se koristi u školi specifičan je za sve Montessori ustanove bez obzira u kojoj su zemlji. Materijali se izrađuju u nekoliko tvornica u zapadnoj Europi i SAD-u. zahvaljujući naizgled jednostavnom didaktičkom materijalu, kod djece koja savladavaju razvije se izvrstan matematički i induktivni način razmišljanja koji im pomaže u daljnjem školovanju i životu. Uz pomoć materijala djeca kroz igru preko konkretnog dolaze do apstraktnih pojmova. Materijali su smješteni po određenom redu na policama učionica. Djeca slobodno pristupaju materijalu prema svojim sklonostima te se koriste njima prema pravilima (<http://os-montessori-bdvranyczany-zg.skole.hr>).

Slika 11 Razred u osnovnoj školi barunice Dédée Vranyczany (slika preuzeta sa stranice www.os-montessori-bdvranychany-zg.skole.hr)

ZAKLJUČAK

Maria Montessori postala je vrlo poznata u svijetu zbog svog rada s djecom, ponašanju prema njima i najviše zbog razumijevanja njihovih potreba. Pedagogija Marie Montessori počela se razvijati njezinim promatranjem djece s teškoćama u razvoju i radu s njima. Materijale koje je koristila s djecom s teškoćama u razvoju kasnije je primijenila u radu s normalnom djecom. Ona gleda dijete u njegovoj cijelosti i tako ga i poštuje. Smatra da je dijete tjelesno – duhovno biće koje ima svoju individualnost. Temeljno načelo Montessori pedagogije je pomoći djetetu da se razvije u neovisnog, neovisnog i slobodnog čovjeka. Ostala načela kojima se Maria Montessori vodila u stvaranju svoje ideje odgoja su: poštivanje djeteta, kako mišići pamte, slobodan izbor, osposobljavanje osjetila i kretanje, polarizacija pažnje. U svom radu s djecom Maria Montessori primijetila je posebni fenomen koji se javlja kod djece dok su oni u najvišem stupnju svoje koncentracije. Taj fenomen naziva se „Montessori fenomen“. Montessori fenomen najčešće je povezan s nekim vanjskim predmetom kojim se dijete bavi. Dok je dijete u najvišem stupnju svoje svijenosti i koncentracije dolazi do normalizacije njegovog osobina i sposobnosti, dijete postaje smireno, koncentrirano. Dijete će biti toliko koncentrirano na rad dok ga ne završi u potpunosti i u tome ga ništa neće omesti.

Montessori prostor posebno je opremljen Montessori priborom koji je dala napraviti Maria Montessori. U Montessori ustanovama mogu raditi odgojitelji i učitelji koji su završili Montessori edukaciju. Montessori učitelj i odgajatelj mora usavršiti svoje sposobnosti razumijevanja djetetovih potreba kako ne bi gušilo djetetov samostalni razvoj.

Montessori pedagogija proširila se po cijelom svijetu pa tako i u Hrvatskoj. Prvi Montessori vrtić otvorila je barunica *Dédée Vranyczany* u Zagrebu 1934. Godine.. Danas u Zagrebu postoji jedna Montessori škola. Osnovna Montessori škola barunice *Dédée Vranyczany* su 2003. godine osnovali roditelji djece koja su pohađala Montessori vrtiće. U želji da nastave svoje obrazovanje po metodi kojom su bili zadovoljni i roditelji i djeca, okupili su se u Udruzi roditelja „Maria Montessori“ i građanskom inicijativom uspjeli u osnivanju škole.

LITERATURA

1. Bašić, S., (2011). Modernost pedagoške koncepcije Marije Montessori. *Pedagogijska istraživanja*, 8 (2), 205- 216.
2. Britton, L., (2000). *Montessori učenje kroz igru za djecu od 2 do 6 godina – priručnik za roditelje*. Zagreb: Hena com.
3. Gotovac, B., (2009). Mogućnost primjene nekih ideja iz alternativnih škola. *Školski vjesnik*, 58, 81-87.
4. Jagrović, N., (2007). Sličnosti i razlike pedagoških načela modela Marije Montessori, Rudolfa Steinera i Celestina Freineta. *Školski vjesnik*, 56, 65-77.
5. Katalinič, E., (2007). Odgoj za okoliš i mediji. *Informatologija*, 40, 132-134.
6. Lawrence, L., (2003). *Montessori čitanje i pisanje za djecu od 3 do 7 godina – priručnik za roditelje i odgojitelje*. Zagreb: Hena com.
7. Matijević, M., (2001). *Alternativne škole: didaktičke i pedagoške koncepcije*. Zagreb: Tipex.
8. Matijević, M., (2014). Učitelji, nastavnici i pedagozi između ciljeva i evaluacije u nastavi. *Pedagogijska istraživanja*, 11 (1), 59- 76.
9. Montessori, M., (2003). *Dijete: tajna djetinjstva*. Zagreb: Naklada Slap.
10. Philipps, S., (2003). *Montessori priprema za život – odgoj neovisnosti i odgovornosti*. Zagreb: Naklada Slap.
11. Schäfer, C., (2015). *Poticanje djeteta prema odgojnoj metodi Marije Montessori – priručnik za odgojitelje i roditelje*. Zagreb: Golden Marketing – tehnička knjiga.
12. Seitz, M., Hallwachs, U., (1997). *Montessori ili Waldorf?*. Zagreb: Educa
13. Hrvatsko montessori društvo (HMD) na adresi <https://www.google.hr/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=hrvatsko%20montessori%20dru%C5%A1tvo> (pristupljeno stranici 22.6.2016.)

14. Osnovna Montessori škola barunice Dédée Vranyczany na adresi <http://os-montessori-bdvranyczany-zg.skole.hr/> (pristupljeno stranici 24.6.2016.)
15. Udruga Puž na adresi <http://www.udrugapuz.hr/metode.htm> (pristupljeno stranici 24.6.2016.)
16. Nebula Montessori asocijacija na adresi <http://www.nebulamontessori.hr/nacela-montessori-pedagogije.html> (pristupljeno stranici 26.6.2016.)

ŽIVOTOPIS

SAŽETAK:

-odgovorna i marljiva osoba, spremna na učenje i rad,
prilagodljiva sam timskom radu

OSOBNİ PODACI:

Ime i prezime: Marta Zmajlović

Datum i mjesto rođenja: 27. ožujka 1992.god., Zagreb

Adresa:

Telefon:

E-mail:

OBRAZOVANJE:

2007. - 2011. Ženska opća gimnazija Družbe sestara milosrdnica s pravom javnosti, Zagreb

2011.- 2016. Učiteljski fakultet Sveučilište u Zagrebu, odsjek u Petrinji

RADNO ISKUSTVO : Animatorica na dječjim rođendanima (Igraonica Hakuna Matata, Dječji grad)

VJEŠTINE:

Strani jezici: Engleski jezik (aktivno u govoru i pismu)

Rad na računalu: Aktivno i svakodnevno korištenje MS Office paketa

UMJETNIČKE VJEŠTINE: sviranje klavira, dobar ritam i lako pamćenje plesnih pokreta, crtanje i slikanje

DRUGE VJEŠTINE I KOMPETENCIJE:

Sport: rukomet, odbojka, zumba fitness

VOZAČKA DOZVOLA: B kategorije

DODATNO: Završena edukacija za pomoćnika u nastavi za učenike s teškoćama
Sudjelovanje na dvije razmjene mladih u programu Erasmus+

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana, Marta Zmajlović, kandidatkinja za magistricu primarnog obrazovanja ovime izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mog vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojeg necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da niti jedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica: _____

Naziv visokog učilišta

IZJAVA kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i javno objavi moj rad

Naslov

---

vrsta rada

---

u javno dostupnom institucijskom repozitoriju

---

i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).

U _____, datum _____

Ime Prezime

OIB

Potpis
